

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura we Wrocławiu

LWR-4113-001-02/2014
D/14/505

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura we Wrocławiu
ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław
T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50
lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/505 – Gospodarka finansowa Lasów Państwowych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu.
Kontrolerzy	Kontrolę na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ¹ (dalej: „ustawa o NIK”) przeprowadzili: a) Marcin Kaliński, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89779 z dnia 2 czerwca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2) b) Jerzy Bazylewicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 88768 z dnia 10 lipca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 868-869)
Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Kamienna Góra, ul. Bohaterów Getta 33, 58-400 Kamienna Góra (dalej: „Nadleśnictwo”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dariusz Gajda, Nadleśniczy Nadleśnictwa Kamienna Góra (dalej: „Nadleśniczy”) (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Sytuacja ekonomiczna Nadleśnictwa Kamienna Góra w latach 2011-2013 zapewniała prawidłową realizację zadań powierzonych ustawą z dnia 28 września 1991 r. o *lasach*³. Rzetelnie planowano i realizowano przychody, oraz wydatkowano środki finansowe w skontrolowanym zakresie. Najwyższa Izba Kontroli zwraca przy tym uwagę, iż uzyskane wyniki finansowe (malejący zysk w latach 2011-2012 i osiągnięta za 2013 r. strata na działalności), determinowane były głównie zmianami popytu na rynku surowca drzewnego, kataklizmami pogodowymi (powódź), oraz rosnącymi kosztami prowadzonej działalności. Ocenę pozytywną obniżają stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Podstawą oceny ogólnej były oceny cząstkowe sformułowane w odniesieniu do działań w zakresie planowania i realizacji przychodów z działalności podstawowej, wydatkowania środków w związku z prowadzoną działalnością, planowaniem i wykorzystaniem środków funduszu leśnego, sytuacją majątkowo-finansową oraz realizacją wniosków pokontrolnych z wcześniejszej kontroli NIK.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości dotyczyły m.in.: [1] nieprawidłowo naliczonej kary umownej za nieodebrane drewno, a w konsekwencji jej zaniżenia o 180 zł; [2] nieprzestrzegania warunków sprzedaży drewna kontrahentom zagranicznym w zakresie harmonogramu realizacji sprzedaży

¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 1153; dalej: „ustawa o lasach”.

surowca, a także realizacji umów po okresie ich obowiązywania; [3] nieprzestrzegania zapisów umów z kontrahentami krajowymi w zakresie harmonogramu realizacji sprzedaży surowca i braku aneksu do umowy, pomimo zmian w ilościowych sortymentach drewna; [4] naruszenia przepisów o zamówieniach publicznych w poddanych badaniom postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego, które nie miały jednakże wpływu na wynik postępowania; [5] odstąpienia od wyegzekwowania naliczonej kary umownej w wysokości 6,9 tys. zł z tytułu nieodebrania drewna przez kontrahenta, [6] amortyzacji scentralizowanej, poprzez ujmowanie jej wartości w księgach rachunkowych na niewłaściwych kontach; [7] niewłaściwego zaksięgowania przychodu ze sprzedaży pompy zanurzeniowej, tj. na koncie 76118, zamiast na koncie 76101; [8] nieprawidłowo ewidencjonowanych kosztów działalności dodatkowej, które w łącznej kwocie 4,7 tys. zł mylnie księgowano na koncie 534 (MPK 55 podatku rolnego), zamiast na koncie 503 (MPK 139) i odnoszono w koszty działalności administracyjnej; [9] niepodejmowania przez ponad rok udokumentowanych czynności windykacyjnych względem kontrahenta zalegającego z zapłatą kary umownej w wysokości 0,3 tys. zł.

Rezultatem przeprowadzonych badań kontrolnych były także uwagi dotyczące m.in.: [1] nieuwzględniania wartości gruntów Skarbu Państwa w księgach rachunkowych oraz sprawozdaniach finansowych (bilansach), sporządzonych na dzień 31 grudnia lat 2011-2013 w wysokości odpowiednio: 806,9 mln zł w 2011 r., 808,8 mln zł w 2012 r. i 744,1 mln zł w 2013 r.; [2] przekroczenia założonych w planie finansowo-gospodarczym na lata 2011-2012 wielkości pozyskania drewna (grubizny) bez zgody DRDLP⁴, łącznie o 716,37 m³; [3] pogarszającej się w badanym okresie sytuacji majątkowo-finansowej Nadleśnictwa; [4] niewyodrębnienia w sprawozdaniach finansowych Nadleśnictwa za lata 2011-2013, wartości wszystkich transakcji z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych o wartości 2.700,4 tys. zł; [5] osiągniętej w latach 2012-2013 straty księgowej na działalności dodatkowej w łącznej wysokości 6,7 tys. zł.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rzetelność działań w zakresie planowania i realizacji przychodów z działalności podstawowej

Opis stanu faktycznego

1.1. W Nadleśnictwie planowanie przychodów ze sprzedaży drewna następowało na podstawie: [1] przygotowanych przez leśniczych szacunków brakarskich pozwalających ustalić masę i układ sortymentowego planowanego do pozyskania drewna, [2] wykonania planu pozyskania w latach ubiegłych, [3] wykonania planu sprzedaży z lat ubiegłych, ze szczególnym uwzględnieniem cen drewna, [4] koniunktury bieżącej oraz trendów rocznych rynku drzewnego (popyt na surowiec drzewny), [5] wytycznych do prowdorium planu finansowo-gospodarczego na dany rok z Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu (dalej: „RDLP”), [6] Planu Urządzenia Lasu (dalej: „PUL” lub „Plan”).

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie dokonywało zmian w etatach pozyskania drewna oraz nie zmieniało planów przychodów ze sprzedaży drewna.

Ceny minimalne sprzedaży drewna (w obrębie grup nadleśnictw⁵) na Portalu Leśno-Drzewnym w latach 2011-2012 ustalał Nadleśniczy w porozumieniu z DRDLP. Ceny

⁴ DRDLP - Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu.

⁵W RDLP we Wrocławiu wyodrębniono trzy grupy nadleśnictw (Sudety, Wrocław, Bory). Nadleśnictwo należy do grupy Sudety.

sprzedaży drewna na Portalu Leśno-Drzewnym w 2013 r. stanowiły średnioważone ceny uzyskane przez Nadleśnictwo w sprzedaży na Portalu w II półroczu 2012 r.⁶

(dowód: akta kontroli str. 212-213, 528-552)

1.2. Nadleśnictwo w latach 2011-2013 zrealizowało plan pozyskania drewna - grubizny (w tys. m³) w następujący sposób:

- rok 2011 (plan – 125 123 m³, wykonanie – 125 508,97 m³, tj. 100,31% planu, przekroczenie o 385,97 m³),

- rok 2012 (plan – 125 800 m³, wykonanie – 126 130,40 m³, tj. 100,26% planu, przekroczenie o 330,40 m³),

- rok 2013 (plan – 125 300 m³, wykonanie – 125 300,02 m³, tj. 100,00% planu).

W związku z przekroczeniem założonych w planie finansowo-gospodarczym wielkości pozyskania drewna bez zgody DRDLP za lata 2011-2012, RDLP⁷ pismem z dnia 21 lutego 2013 r. wniosła o wyjaśnienie przyczyn tego stanu rzeczy i opracowanie stosownych działań naprawczych. Jak wyjaśnił Nadleśniczy plan został przekroczony z powodu zwiększonego pozyskania grubizny w niektórych leśnictwach, które miały wyrównać plan w związku z deklarowanymi wcześniej problemami z realizacją zadeklarowanych ilości pozyskania drewna. Nadto wskazał o dotychczas stosowanej zasadzie realizacji planów pozyskania grubizny z dopuszczalną tolerancją +/- 0,5%, gdzie przekroczenie lub niedobór w tej granicy nie wymagało wyjaśnień i było uznawane za należyte wykonanie zadań.

Nadleśniczy w 2013 r. pisemnie wnosił do leśniczych o nieprzekraczanie planu pozyskania grubizny wskazując, że wszelkie zmiany w tym zakresie winny wymagać ustaleń z Nadleśnictwem.

Nadleśnictwo zrealizowało rozmiar pozyskiwanego drewna (grubizny) w stosunku do tzw. średniorocznego etatu miąższościowego użytków głównych (121 218,80 m³) w 2011r. w 103,54%, w 2012 r. w 104,05%, a w 2013 r. w 103,37%.

Procent pozyskanego drewna w stosunku do przeciętnego przyrostu kształtował się następująco: w 2011 r. – 76% (przyrost – 165 299 m³), w 2012 r. – 90% (przyrost – 139 910 m³) i w 2013 r. – 89% (przyrost – 141 260 m³).

W PUL przewidziano na lata 2009-2018 pozyskanie drewna w ilości nie większej niż 1 212 188 m³ grubizny netto (13 313,87 ha), w tym etat cięć w użytkowaniu rębny – 800 668 m³ grubizny netto (6 566,24 ha) oraz etat cięć w użytkowaniu przedrębny – 6 747,63 ha, o miąższości szacunkowej 411 520 m³ grubizny netto. Wg stanu na koniec 2013 r. (5 rok realizacji zadań PUL) pozyskanie w tym okresie wyniosło 583 706,85 m³, tj. 48,15% Planu, w tym użytki rębne – 466 553,23 m³ (58,27% Planu), oraz użytki przedrębne – 3 230,35 ha (47,87% Planu).

W związku ze zmieniającym się zapotrzebowaniem w trakcie roku na surowiec drzewny Nadleśniczy podejmował w latach 2011-2013 działania mające na celu optymalizację pozyskania drewna w poszczególnych kwartałach danego roku, prawidłową jego rotację, jak również zapobieżenie jego ewentualnej deprecjacji, kierując do leśniczych polecenia służbowe i pisma (wytyczne) z zakresu zagospodarowania i użytkowania lasu. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie występowało w trakcie roku o zmianę planu finansowo-gospodarczego w zakresie rozmiaru pozyskania drewna.

(dowód: akta kontroli str. 214-216, 225-229, 237-240, 245-252, 268)

1.3. Nadleśnictwo w 2011 r. zrealizowało odnowienie lasu na powierzchni 242,99 ha, ponosząc koszty z tego tytułu w wysokości 1.786,5 tys. zł. W 2011 r. nie realizowano natomiast zalesień i nie ponoszono z tego tytułu kosztów.

⁶ Decyzja nr 31 DRDLP z dnia 21 listopada 2012 r.

⁷ RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu.

W 2012 r. zrealizowano odnowienie lasu na powierzchni 246,23 ha, ponosząc koszty z tego tytułu w wysokości 1.359,7 tys. zł. W 2012 r. zrealizowano zalesienia na powierzchni 1,39 ha i poniesiono koszty z tego tytułu w wysokości 7,7 tys. zł. W 2013 r. zrealizowano odnowienie lasu na powierzchni 263,30 ha, ponosząc koszty z tego tytułu w wysokości 1.520,4 tys. zł. W 2013 r. zrealizowano zalesienia na powierzchni 0,33 ha i poniesiono koszty z tego tytułu w wysokości 1,3 tys. zł. W wymiarze szczegółowym, PUL na lata 2009-2018 (zadania określone kierunkowo) przewiduje zadania dotyczące zalesień i odnowień: zalesienia gruntów – 33,38 ha oraz orientacyjna powierzchnia odnowień drzewostanów przewidzianych do użytkowania rębego (bez zrębów zupełnych) – 2 234,99 ha. Według stanu na koniec 2013 r. (5 rok realizacji PUL) zalesiono grunty o powierzchni 1,63 ha, tj. 4,88% Planu oraz odnowiono drzewostany przewidziane do użytkowania rębego na 635,64 ha, tj. 28,44% Planu.

(dowód: akta kontroli str. 253-267)

1.4. Według stanu na koniec 2013 r. struktura udziału powierzchniowego klasy wiekowej drzewostanów (nieobjętych ochroną rezerwatową) na terenie Nadleśnictwa była następująca: klasa odnowienia – 3 626,09 ha, tj. 23,59% (w 2010 r. – 2 806,04 ha, tj. 18,51%), III klasa wieku (41-60 lat) – 2 665,14 ha, tj. 17,34% (w 2010 r. – 2 740,15 ha, tj. 18,08%), II klasa wieku (21-40 lat) – 2 026,79 ha, tj. 13,18% (w 2010 r. – 1 830,01 ha, tj. 12,07%), IV klasa wieku (61-80 lat) – 1 947,32 ha, tj. 12,67% (w 2010 r. – 2 445,53 ha, tj. 16,13%), V klasa wieku (81-100 lat) – 1 706,46 ha, tj. 11,10% (w 2010 r. – 2 372,08 ha, tj. 15,65%), I klasa wieku (1 - 20 lat) – 1 627,74 ha, tj. 10,59% (w 2010 r. – 1 585,68 ha, tj. 10,46%), klasa do odnowienia – 999,46 ha, tj. 6,50% (w 2010 r. – 255,52 ha, tj. 1,68%), VI klasa wieku (101-120 lat) – 485,23 ha, tj. 3,16% (w 2010 r. – 784,66 ha, tj. 5,18%) i drzewostan starszy (ponad 120 lat) – 288,43 ha, tj. 1,87% (w 2010 r. – 339,74 ha, tj. 2,24%). Drzewostany przekraczające wiek rębności przyjęty dla nich w PUL (na lata 2009-2018) z wyłączeniem rezerwatów przyrody zajmowały obszar 165,42 ha. Zasoby miąższości grubizny brutto na koniec 2013 r. (dla drzewostanów nieobjętych ochroną rezerwatową) wynosiły 5 185 380 m³ (w 2010 r. – 5 113 905 m³). Zasoby miąższości grubizny na koniec 2013 r. obejmowały drzewostany w: klasie odnowienia (1 135 575 m³), III klasie wieku (1 104 685 m³), IV klasie wieku (914 355 m³), V klasie wieku (832 325 m³), klasie do odnowienia (390 725 m³), II klasie wieku (377 275 m³), VI klasie wieku (225 975 m³), wieku starszym (131 610 m³), wieku przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew (66 050 m³) i I klasie wieku (6 805 m³).

(dowód: akta kontroli str. 269-270, 1358)

1.5. Zapas drzewostanów ujętych w PUL w „Wykazie drzewostanów przeszlorębnych⁸ nie ujętych w użytkowaniu rębnym”, stanowił wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. – 1,4% zasobów drzewnych Nadleśnictwa (182,23 ha). Wielkość grubizny tego drzewostanu na koniec 2013 r. wynosiła 71 780 m³.

W badanym okresie Nadleśnictwo nie ponosiło kosztów związanych z obecnością ww. drzewostanów. W Planie nie przewidziano prac z zakresu pozyskania drewna w drzewostanach przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew. Pozyskanie drewna w drzewostanach, który przekroczył ustalony w PUL wiek rębności, odbywało się z przyczyn sanitarnych oraz zaleceń związanych z ochroną przyrody⁹.

⁸ W wykazie ujęto drzewostany, które osiągnęły wiek dojrzałości do odnowienia, ale zostały wyłączone z użytkowania na podstawie obowiązujących regulacji.

⁹ Decyzja Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 7 marca 2011 r. zezwalająca na usunięcie drzew i ich siewek oraz krzewów w celu odsłonięcia wychodni skalnych ze stanowiskami ciepłolubnej roślinności kserotermicznej na obszarze rezerwatu przyrody Kruczy Kamień.

Na podstawie wykazu projektowanych cięć rębnych w Nadleśnictwie ujętych w PUL oraz zrealizowanych pozycji rębnych w 2012 r. w Leśnictwie Klatka badaniem objęto sześć adresów leśnych o łącznej powierzchni 53,22 ha dotyczących świerku, który zajmuje 85,60% powierzchni Nadleśnictwa i 90,64% miąższości, dla którego wiek rębności ustalono na 100 lat. Badania ujawniły występowanie mas drzewnych świerku wg stanu na dzień 1 lipca 2014 r. – 12 270 m³ (300 m³ w wieku 109 lat, 5 970 m³ w wieku 130 lat, 4 650 m³ w wieku 127 lat, 305 m³ w wieku 120 lat, 960 m³ w wieku 132 lat, 85 m³ w wieku 110 lat) z przekroczonym wiekiem rębności określonym w PUL. Szacunkowa wartość pozostawionego w Leśnictwie Klatka „na pniu” drewna w wieku przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew wynosi ok. 2.643 tys. zł¹⁰. Nadleśniczy wyjaśnił, że występowanie drzewostanów z przekroczonym wiekiem rębności wynika z następujących przyczyn: [1] prowadzone użytkowanie rębne wykonywane jest poprzez realizację cięć rębnych w ramach rębni stopniowych oraz częściowych, których okres odnowienia wynosi odpowiednio 30-40 lat oraz do 20 lat i tak przyjęte w PUL okresy odnowienia związane są bezpośrednio z prowadzoną przybudową drzewostanów ze znacznym udziałem gatunków iglastych na drzewostany bardziej zróżnicowane gatunkowo; [2] drzewostany te spełniają różnorodne funkcje, których realizacja wymaga istnienia roślinności drzewiastej na ich powierzchni przez cały czas, są to funkcje o charakterze ochronnym (wodochronnym, glebochronnym) oraz stanowią one np. otulinę parku narodowego, czy też pełnią funkcję drzewostanów nasiennych; [3] trudnych górskich warunków klimatycznych, w ramach których prowadzone jest gospodarowanie polegające w dużej mierze na przebudowie drzewostanów poprzez wprowadzanie gatunków cienioznośnych (jodła, buk) nie tolerujących przymrozków oraz przesuszeń, co wymusza pozostawianie przesłony w postaci piętra górnego drzewostanu.

Zgodnie z PUL, a w nim przyjętymi sposobami użytkowania rębego dla Nadleśnictwa, okres odnowienia dla typów siedliskowych lasu wynosi 30-40 lat¹¹. Gospodarstwo lasów ochronnych wg PUL i stosownych decyzji Ministra Środowiska stanowi 15 391,74 ha, tj. 99,78% ogółu lasów Nadleśnictwa.

W Nadleśnictwie, wg stanu na koniec 2013 r., nie były zaewidencjonowane lasy gospodarcze w wieku powyżej 100 lat.

(dowód: akta kontroli str. 213-214, 230-236, 241-244, 390-477, 961)

1.6. W 2011 r. Nadleśnictwo planowało przychody ze sprzedaży drewna w wysokości 23.802 tys. zł, a zrealizowało je w wysokości 28.965 tys. zł (121,69% wykonania planu). W 2012 r. planowało przychody z tego tytułu w wysokości 28.118 tys. zł, a wykonało je w wysokości 28.668 tys. zł (101,96% planu). Z kolei w 2013 r. planowano przychody ze sprzedaży drewna w wysokości 28.207 tys. zł, a zrealizowane zostały w wysokości 27.651 tys. zł (98,03% planu).

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, plan na 2011 r. został opracowany zgodnie z regulacjami wewnętrznymi i wytycznymi RDLP, na bazie uzyskanych cen na poszczególne sortymenty w latach 2009 i 2010 r. W 2009 r. uzyskana przez Nadleśnictwo średnia cena wyniosła 151,42 zł za 1 m³ drewna, a w 2010 r. – 189,17 zł. Na 2011 r. Nadleśnictwo zaplanowało przeciętną cenę za 1 m³ drewna w wysokości 191,00 zł (wartość większa niż zaplanowana w 2010 r.), podczas gdy za ten rok uzyskało finalnie średnią cenę w wysokości 225,15 zł, tj. o 34,15 zł więcej od planowanej. Jak dalej wyjaśnił Nadleśniczy ceny drewna kreował w istotny sposób chłonny w tym okresie rynek drzewny. Nadto, wg zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (dalej: „DGLP”), 45% masy drewna planowanej do sprzedaży,

¹⁰ Średnia cena sprzedaży drewna wyniosła w 2013 r. – 215,43 zł netto.

¹¹ Jedynie dla typu siedliskowego BMGwilg – średni okres odnowienia 20-30 lat.

kierowane było na systemowe aukcje internetowe i tu przede wszystkim uzyskane przez Nadleśnictwo bardzo wysokie ceny miały zasadniczy wpływ na wynik sprzedaży. Także, korzystając z chłonności rynku i uzyskiwanych cen, Nadleśnictwo zdecydowało się na zwiększenie sprzedaży drewna w stosunku do planu. Przekroczenie masowe sprzedaży ogółem wyniosło 4 025 m³, dając tym samym ponadnormatywną kwotę przychodu w wysokości 906,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 216-217)

1.7. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo na podstawie cesji praw zrealizowało sprzedaż drewna dla Zakładu Usług Leśnych w Bystrzycy Kłodzkiej – o łącznej masie 2 232,25 m³ (wartość drewna 279,8 tys. zł), w związku z umowami zawieranimi przez DGLP. Firma (...) Sp. z o.o. zakupywała w tych latach drewno na Portalu Leśno-Drzewnym oraz w systemowych aukcjach internetowych w aplikacji e-drewno, które następnie Nadleśnictwo przekazywało na takich samych warunkach jak zakupiła Spółka (masa, cena, termin płatności) Zakładowi Usług Leśnych na podstawie zawartych porozumień pomiędzy Spółką a Zakładem usług Leśnych w Bystrzycy Kłodzkiej w sprawie kupna-sprzedaży drewna średniowymiarowego oraz w zakresie uregulowania kwestii spedycji i cesji praw. Firma ta podpisywała ww. porozumienia, gdyż posiadała problemy spedycyjno-logistyczne z odbiorem zakontraktowanego drewna z Nadleśnictwa. Na rzecz Zakładu Usług Leśnych w Bystrzycy Kłodzkiej, który stał się podmiotem umów w 2011 r. zrealizowano jedną umowę - transakcję (masa drewna – 349,41 m³, wartość drewna – 39,4 tys. zł), w 2012 r. zrealizowano cztery umowy (masa drewna 880,86 m³, wartość drewna 113,6 tys. zł), a w 2013 r. zrealizowano 3 umowy (masa drewna 1 001,98 m³, wartość drewna 126,7 tys. zł).

Ceny i masy drewna dla Zakładu Usług Leśnych były takie same jak wylicytowane w aukcjach na zakup drewna przez firmę (...) Sp. z o.o., więc nie osiągnięto większego zysku lub nie poniesiono straty przy realizacji tych transakcji.

(dowód: akta kontroli str. 217, 352-389)

1.8. W latach 2011-2013 Nadleśniczy zawarł 25 umów z ośmioma kontrahentami zagranicznymi (sześciu z Czech i dwóch z Austrii). Masa sprzedanego drewna wyniosła 34 266,52 m³, a wartość opiewała na kwotę 9.990,6 tys. zł, w tym w 2011 r. masa – 12 366,90 m³, wartość sprzedaży – 3.692,2 tys. zł, w 2012 r. masa – 8 495,68 m³, wartość sprzedaży – 2.581,3 tys. zł, a w 2013 r. masa – 13 403,94 m³, wartość sprzedaży – 3.717,1 tys. zł.

Nadleśnictwo zawierało umowy na sprzedaż drewna z kontrahentami zagranicznymi w wyniku procedur aukcyjnych: w Portalu Leśno-Drzewnym, systemowych aukcjach internetowych w aplikacji e-drewno i aukcjach internetowych w aplikacji e-drewno. Kontrahenci zagraniczni przystępowali do przetargów na zakup drewna na ogólnych warunkach zawieranych z kontrahentami zagranicznymi, które były tożsame jak w przypadku kontrahentów krajowych. Natomiast zyski z umów z kontrahentami zagranicznymi jaki i krajowymi były zależne od tego w jakich kwotach wylicytowano wystawione do sprzedaży drewno, na co miał wpływ udział konkurencji.

Średnia cena uzyskana ze sprzedaży świerka WC01 za 1 m³ dla klientów zagranicznych w 2011 r. wyniosła 267,24 zł, w 2012 r. – 281,92 zł, a w 2013 r. – 257,97 zł, przy czym średnia cena sprzedaży świerka WC01 za 1 m³ w Nadleśnictwie wyniosła w 2011 r. – 263,86 zł, w 2012 r. – 277,84 zł, a w 2013 r. – 270,66 zł. Natomiast średnia cena tego drewna dla kontrahenta krajowego, który zakupił największą jego ilość wyniosła w 2011 r. – 281,19 zł, w 2012 r. – 296,16 zł, a w 2013 r. – 315,35 zł.

Nadto w latach 2011-2013 Nadleśnictwo zrealizowało łącznie 11 umów na sprzedaż drewna (pięć umów portalowych, cztery umowy e-systemowe i dwie umowy

z submisji) z trzema kontrahentami zagranicznymi (Niemcy, Austria i Szwajcaria), które zostały zawarte przez DRDLP na łączną masę 22 962,87 m³ i o wartości 6.982,1 tys. zł, w tym w 2011 r. masa – 7 894,27 m³, wartość sprzedaży – 2.378,5 tys. zł, w 2012 r. masa – 9 613,16 m³, wartość sprzedaży – 3.068,7 tys. zł i w 2013 r. masa – 5 455,44 m³, wartość sprzedaży 1.534,9 tys. zł.

Na podstawie próby badania pięciu umów z kontrahentami zagranicznymi (na łączną masę 9 987,34 m³ i wartość 2.564,6 tys. zł, tj. odpowiednio 29,2% całej masy i 25,7% wartości sprzedanego drewna) stwierdzono, że: [1] sprzedaż odbywała się na ustalonych w Lasach Państwowych zasadach; [2] umowy zabezpieczały interes Lasów Państwowych (harmonogram realizacji sprzedaży surowca, kary umowne, warunki załadunki i transportu, procedura reklamacyjna, przedpłaty przed wydaniem drewna); [3] przestrzegano warunków umowy w zakresie rodzaju, ceny drewna i płatności (przedpłata); [4] prawidłowo naliczono karę za nieodebrane drewno; [5] posiadano dokumentację (kwity wywozowe) i faktury VAT obrazujące sprzedaż.

(dowód: akta kontroli str. 217-219, 341-351, 553-565)

1.9. W 2013 r. Nadleśniczy zawarł 10 umów wieloletnich na sprzedaż drewna (z 10 podmiotami, w tym z jednym zagranicznym) z terminem realizacji w latach 2014-2015, na łączną masę: 42 610 m³, w tym: w 2014 r. masa – 21 305 m³, w 2015 r. masa – 21 305 m³. Masa drewna z 2014 r. stanowi 18,8% w stosunku do planu sprzedaży na 2014 r. (oferty na 113 250 m³). W latach 2011-2012 Nadleśnictwo nie zawierało umów wieloletnich.

Nadto Nadleśnictwo będzie realizowało w latach 2014-2015 pięć umów wieloletnich zawartych w 2013 r. przez DRDLP i DGLP.

(dowód: akta kontroli str. 219, 271-272)

1.10. W wyniku naliczania kar umownych z tytułu nieodebrania drewna Nadleśnictwo w latach 2011-2013 uzyskało przychód w wysokości 206,3 tys. zł. Kary wynikały z realizacji 77 umów, w tym: 62 zawartych na podstawie systemowych aukcji internetowych w aplikacji e-drewno, 10 w ramach Portalu Leśno-Drzewnego i pięciu w ramach aukcji internetowych w aplikacji e-drewno. Łączna ilość zakupionego drewna przez 64 kontrahentów w ramach ww. umów wyniosła 31 934,00 m³, w tym ilość drewna nieodebranego – 16 025,36 m³. Ilość nieodebranego drewna za które naliczono kary wahała się od 18,00 m³ do 1 450,77 m³, a naliczona kara wahała się od 145,50 zł do 21,9 tys. zł. Wystąpiło 26 przypadków (masa drewna – 3 884 m³, naliczone kary umowne – 49,4 tys. zł), gdzie kupujący w ogóle nie odebrali drewna. Jak wyjaśniła specjalista ds. gospodarki drewnem i handlu w Nadleśnictwie, przypadki te dotyczą często sytuacji, gdy kupujący w innych systemach sprzedaży drewna ma możliwość jego zakupu po niższej cenie niż pierwotnie zakupione, w związku z czym rezygnuje z jego odbioru, tym samym godząc się na naliczenie kar umownych.

Na próbie 10 umów (próba – 13% umów), w których naliczono 98,6 tys. zł kar umownych (47,8% wszystkich naliczonych kar umownych), z masą nieodebranego drewna – 6 361,50 m³ (39,7% łącznej masy nieodebranego drewna), sprawdzono prawidłowość naliczania kar umownych, w oparciu o zapisy umów sprzedaży drewna. W przypadku dziewięciu na 10 poddanych badaniu umów prawidłowo naliczono kary z tytułu nieodebrania drewna.

(dowód: akta kontroli str. 220-223, 489-520)

1.11. W latach 2011-2013 w Nadleśnictwie nie wystąpiły przypadki niepodpisania umów przez podmioty, które wygrały przetarg na zakup drewna, zatem nie uzyskano przychodów z tytułu niepodpisania umów przez te podmioty.

(dowód: akta kontroli str. 223)

1.12. Na próbie 12 umów sprzedaży drewna z kontrahentami krajowymi (po cztery w każdym roku objętym kontrolą), na łączną masę 3 854,06 m³ i wartość 1.212,0 tys. zł stwierdzono, że: [1] sprzedaż odbywała się na ustalonych w Lasach Państwowych zasadach; [2] umowy zabezpieczały interes Lasów Państwowych (harmonogram realizacji sprzedaży surowca, kary umowne, warunki załadunki i transportu, procedura reklamacyjna, przedpłata za drewno); [3] przestrzegano warunków umowy w zakresie ceny drewna; [4] posiadano dokumentację (kwity wywozowe) i faktury VAT obrazujące sprzedaż.

(dowód: akta kontroli str. 223-224, 620-659)

1.13. W badanym okresie wystąpiło 16 przypadków (o których mowa w pkt 1.8. i 1.9. niniejszego wystąpienia pokontrolnego), że w imieniu Nadleśniczego umowy na sprzedaż drewna były podpisywane (zawierane) przez DGLP oraz przez DRDLP, na podstawie stosownego upoważnienia wystawionego przez Nadleśniczego. Realizacja umów, sprzedaż drewna była prowadzona w Nadleśnictwie, a przychody z tego tytułu ujmowane w księgach Nadleśnictwa. Nadleśnictwo nie ponosiło dodatkowych kosztów za pośrednictwo jednostek zwierzchnich w sprzedaży drewna.

(dowód: akta kontroli str.224)

1.14. Nadleśnictwo nie udostępniało na podstawie zawartych umów cywilnoprawnych nieruchomości Skarbu Państwa będących w zarządzie Lasów Państwowych wykorzystywanych jako ośrodki wypoczynkowe lub wypoczynkowo-szkoleniowe/szkoleniowo-doradcze, gdyż nie posiadało tego typu nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 270)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności Nadleśnictwa w zakresie planowania i realizacji przychodów z działalności podstawowej stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W związku z realizacją umowy sprzedaży drewna nr S2000138 z dnia 20 czerwca 2012 r. nieprawidłowo naliczono karę umowną z powodu nieodebrania drewna, albowiem zastosowano ceny drewna stosowanego niezgodnie z cenami określonymi w załączniku nr 1. Wyliczenie kary umownej nastąpiło wbrew zapisom § 3 ust. 5 ww. umowy, w wyniku czego kontrahentowi naliczono karę umowną o 180,0 zł mniejszą od należnej. Nadleśnictwo w nocie księgowej nr 12/2013 obciążyło kontrahenta kwotą 10 476,85 zł, zamiast kwotą 10 656,85 zł. Osobami odpowiedzialnymi byli: Referent ds. marketingu przygotowujący zestawienie dla Działu Księgowości dot. naliczenia kar oraz Starsza Księgowa naliczająca karę umowną, którzy wyjaśnili, że powyższa nieprawidłowość powstała w wyniku ich pomyłki. Nadleśnictwo w trakcie kontroli wystawiło notę księgową nr 26/2014 i obciążyło kontrahenta tą kwotą. Nadleśniczy wyjaśnił, że kontrahent nie zapłacił poprzednio naliczonej kary na kwotę 7,0 tys. zł, pomimo sądowego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, natomiast Nadleśnictwo celem wyegzekwowania zarówno nakazanej kwoty, jak i ewentualnie licząc się z brakiem zapłaty kwoty 180,00 zł, wystąpi o blokadę uniemożliwiającą uczestnictwo kontrahenta w przetargach ofertowych i aukcjach internetowych, co będzie możliwe po uzyskaniu prawomocnego orzeczenia sądowego.

(dowód: akta kontroli str. 514-527)

2. Nie przestrzegano warunków sprzedaży drewna (realizacja umów) kontrahentom zagranicznym w dwóch¹² na pięć umów w następującym zakresie: [1] harmonogramu realizacji sprzedaży surowca drzewnego na poszczególne kwartały (np. w jednej z umów zapisano, że w II kwartale 2013 r. odebrane zostanie 2 400 m³ drewna, a odebrano jedynie 278,08 m³ drewna,

¹² Umowa sprzedaży drewna nr S3000046 z 2013 r. i P316645 z 2013 r.

a w drugiej z umów, że w I kwartale 2013 r. odebrane zostanie 50% masy drewna wynikającej z umowy, a odebrano 22,7%); [2] wydania surowca drzewnego po okresie obowiązywania umowy, do jednego miesiąca po jej zakończeniu (wydano w tym czasie odpowiednio 24,4% i 10,8% odebranego drewna); [3] realizowania po jej zakończeniu jednej z umów pomimo, że kontrahent nie złożył wymaganego zapisami umowy pisemnego wniosku o jej przedłużenie, a w kolejnej umowie pomimo, że taki wniosek został złożony, to nie został spełniony warunek stanowiący, że przedłużenie jest możliwe pod warunkiem realizacji umowy w okresie jej obowiązywania w co najmniej w 80% ilości drewna objętego umową, albowiem w tym przypadku realizacja wyniosła tylko 72,4%. Zastępca Nadleśniczego wyjaśnił, że harmonogramy dostaw drewna ustalane były odpowiednio wcześniej do realizowanych umów, co utrudniało ich realizację oraz, że z uwagi na dobrą współpracę z tymi kontrahentami telefonicznie wyrażano zgodę na późniejszy lub wcześniejszy odbiór drewna, wbrew zapisom umowy, przede wszystkim z uwagi na trudności ze zorganizowaniem transportu przez nabywców lub trudne warunki atmosferyczne. Wyjaśnił także, że szczegółowa realizacja umów bywa trudna do wykonania z uwagi na wpływ wielu niezależnych czynników takich jak warunki pogodowe, moce przerobowe klientów, posiadanie środków finansowych na zapłatę, dostęp do środków transportu. Poinformował nadto, że w celu eliminacji wynikłych rozbieżności realizacji umów, w przyszłości Nadleśnictwo zamierza doprecyzować zapisy umowy, ponadto będzie egzekwowało od pracowników prowadzących te sprawy, aby sprzedaż drewna przebiegała zgodnie z zawartymi umowami.

(dowód: akta kontroli str. 553-574)

3. W sześciu na 12 podlegających badaniu umowom sprzedaży drewna z kontrahentami krajowymi stwierdzono, że nie przestrzegano zapisów umowy dotyczących harmonogramu realizacji sprzedaży surowca drzewnego. Zgodnie z nimi zakontraktowane drewno miało być wydawane zgodnie z kwartalnymi harmonogramami. Różnice w sprzedaży kwartalnej wynosiły od 8,5% do 39,0% masy drewna z umowy w przypadku harmonogramu procentowego sprzedaży. W przypadku harmonogramów z ustaloną masą realizowano zarówno poniżej ustalonej masy (do 53,4%) jak i powyżej (nawet o 297,0%), jak i też były kwartały w których nie zrealizowano sprzedaży, bowiem harmonogram rozpisany na cztery kwartały zrealizowano już po dwóch kwartałach. Nadto w przypadku z jednej z tych umów pomimo zmian w ilościowych sortymentach drewna – na wniosek kontrahenta – nie sporządzono aneksu do umowy, tak jak czyniono to w przypadku innych umów, w których również zmieniano wielkość sortymentu. W każdej z zawieranych umów zamieszczano zapisy, że zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności. Zastępca Nadleśniczego wyjaśnił, że wszystkie rozbieżności w realizacji harmonogramów dostaw drewna były uzgadniane telefonicznie przez odbiorców z Nadleśnictwem i na wszelkie zmiany w ramach dobrej współpracy handlowej Nadleśnictwo i odbiorcy wyrażali zgodę. Konieczność szybkich telefonicznych ustaleń zmieniających realizację harmonogramów wynikała z konieczności pilnego zagospodarowania drewna ze względu na potrzeby wynikające z ochrony lasu lub z uwagi na fakt, że dostęp do drewna był możliwy tylko w okresie letnim, a także wiązała się z popytem na produkowane produkty, sytuacją finansową i dostępem do środków transportu odbiorców drewna. Brak aneksu do umowy wg Zastępcy Nadleśniczego wynikał z omyłki spowodowanej zasugerowaniem się wartością ceny drewna (taka sama dla obu sortymentów). Poinformował nadto, że Nadleśnictwo zmieni zapisy umów w zakresie realizacji

harmonogramów oraz będzie dokładało należytej staranności przy ich egzekwowaniu zarówno od pracowników, jak i od odbiorców.

(dowód: akta kontroli str. 620-659, 770-776)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Nadleśnictwo przekroczyło założone w planach finansowo-gospodarczych wielkości pozyskania drewna, bez zgody DRDLP za lata 2011-2012, łącznie o 716,37 m³. Jak stwierdził DRDLP, do największego przekroczenia planu pozyskania grubizny na 2012 r. - na obszarze RDLP - doszło właśnie w Nadleśnictwie, zwrócił uwagę także, że w 2011 r. również doszło do znaczącego ponadplanowego wykonania zadań z tego zakresu. Zdaniem NIK, co do zasady nie powinno dochodzić do takich przekroczeń, albowiem nawet relatywnie niewielkie ponadplanowe pozyskania drewna (grubizny) w poszczególnych latach wpływają na realizację rocznych planów finansowo-gospodarczych w zakresie przychodów, ale co ważniejsze, także i kosztów.

(dowód: akta kontroli str. 214, 245, 252)

2. W Nadleśnictwie (w poddanym badaniu Leśnictwie Klatka) występowały drzewostany w wieku przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew określonym w PUL (12 270 m³). Drzewa, które przekroczyły wiek rębności są bardziej podatne na różnego rodzaju choroby, zasiedlanie przez szkodniki, ponadto tracą wartość techniczną, przez co obniża się ich wartość użytkowa. Przyjmując wyjaśnienia Nadleśniczego w tym zakresie odnoszące się do okresu odnowienia, charakteru ochronnego lasów oraz warunków górskich należy także mieć na uwadze zaszczości historyczne w postaci nieprowadzenia planowej gospodarki zrębowej. Przekroczenie wieku rębności do 10-20 lat może i zwykle nie ma skutków negatywnych w postaci obniżenia jakości drewna, jednakże przy większym przekroczeniu wieku rębności prawdopodobieństwo obniżenia jakości drewna (deprecjacji) w tych drzewostanach wzrasta. W wyniku tego spada jego wartość, a powierzchnia nie jest wykorzystywana do wzrostu nowego drzewostanu. W związku z powyższym należy sukcesywnie dążyć w ramach obowiązujących regulacji do zwiększonego pozyskiwania drewna z drzewostanów w wieku przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew celem uniknięcia ich deprecjacji w przyszłości.

(dowód: akta kontroli str. 390-477)

3. W latach 2011-2013 Zakład Usług Leśnych w Bystrzycy Kłodzkiej realizował umowę sprzedaży drewna pozyskanego przez Nadleśnictwo w wyniku przejścia praw i obowiązków kontrahenta wynikających z zawartych umów pomiędzy Spółką – nabywcą drewna a DGLP przez ww. Zakład. Należy zauważyć, że umowa sprzedaży drewna pomiędzy dwiema jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych, działającymi jako *statio fisci* Skarbu Państwa (art. 32 ust. 1 ustawy o lasach), nie może być skutecznie zawarta ze względu na tożsamość stron umowy.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działania Nadleśnictwa w zakresie związanym z planowaniem i realizacją przychodów z działalności podstawowej.

2. Legalność, celowość, rzetelność i gospodarność wydatkowania środków w związku z prowadzoną działalnością

- 2.1. Planowane i wykonane koszty Nadleśnictwa w zakresie pozyskania drewna (ścinka drzew i wyrób sortymentów) kształtowały się następująco: 2011 rok (plan – 4.165,9 tys. zł, wykonanie – 3.940,8 tys. zł), 2012 rok (plan – 4.368,4 tys. zł, wykonanie – 4.202,6 tys. zł), 2013 rok (plan – 4.178,8 tys. zł, wykonanie – 4.330,5 tys. zł).

Opis stanu
faktycznego

Planowane i wykonane koszty Nadleśnictwa w zakresie zrywki drewna kształtowały się następująco: 2011 rok (plan – 3.366,5 tys. zł, wykonanie – 3.135,7 tys. zł), 2012 rok (plan – 3.694,9 tys. zł, wykonanie – 3.467,8 tys. zł), 2013 rok (plan – 3.388,3 tys. zł, wykonanie – 3.513,3 tys. zł).

Prace z zakresu pozyskania i zrywki drewna były zlecane podmiotom zewnętrznym (*pkt 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego*).

Koszt pozyskania 1 m³ drewna wyniósł w: 2011 r. – 31,20 zł, tj. 93,9% planowanych kosztów, w 2012 r. – 33,13 zł, tj. 95,7% planowanych kosztów, a w 2013 r. – 34,35 zł, tj. 103,5% planowanych kosztów. Z kolei koszt zrywki 1 m³ drewna wyniósł w 2011 r. – 25,47 zł, tj. 92,3% planowanych kosztów, w 2012 r. – 27,96 zł, tj. 92,9% planowanych kosztów, a w 2013 r. – 28,56 zł, tj. 103,1% planowanych kosztów.

Planowane i wykonane koszty Nadleśnictwa w zakresie odnowienia drzewostanu kształtowały się następująco: 2011 rok (plan – 1.866,1 tys. zł, wykonanie – 1.850,3 tys. zł), 2012 rok (plan – 1.624,9 tys. zł, wykonanie – 1.544,0 tys. zł), 2013 rok (plan – 2.003,1 tys. zł, wykonanie – 1.744,6 tys. zł).

Struktura kosztów w zakresie odnowienia drzewostanu była następująca: 2011 rok (przebudowa drzewostanów – plan: koszt robocizny: 1.176,6 tys. zł, koszt materiałów: 538,8 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 1.130,7 tys. zł, koszt materiałów: 542,4 tys. zł; odnowienia i zalesienia – plan: koszt robocizny: 104,9 tys. zł, koszt materiałów: 45,8 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 116,9 tys. zł, koszt materiałów: 60,3 tys. zł), 2012 rok (przebudowa drzewostanów – plan: koszt robocizny: 972,9 tys. zł, koszt materiałów: 410,9 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 932,8 tys. zł, koszt materiałów: 388,3 tys. zł; odnowienia i zalesienia – plan: koszt robocizny: 162,6 tys. zł, koszt materiałów: 78,5 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 147,7 tys. zł, koszt materiałów: 75,2 tys. zł), 2013 rok (przebudowa drzewostanów – plan: koszt robocizny: 1.260,2 tys. zł, koszt materiałów: 505,5 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 1.138,6 tys. zł, koszt materiałów: 396,8 tys. zł; odnowienia i zalesienia – plan: koszt robocizny: 150,3 tys. zł, koszt materiałów: 87,1 tys. zł / wykonanie: koszt robocizny: 132,6 tys. zł, koszt materiałów: 76,7 tys. zł).

W ramach odnowienia drzewostanu koszt robocizny obejmował usługę jaką świadczą podmioty zewnętrzne wybrane do tego typu prac, a koszt materiałów to koszt sadzonek i nasion nabywanych przez Nadleśnictwo.

(dowód: akta kontroli str. 575-616)

2.2. Realizowane zadania z zakresu pozyskania drewna (grubizna i drobnica) przewidziano w planach finansowo-gospodarczych Nadleśnictwa na lata 2011-2013. Stopień realizacji tych zadań przedstawiał się następująco: rok 2011 (plan - 125 423 m³, wykonanie - 126 306,83 m³, tj. 100,70% planu), rok 2012 (plan - 126 200 m³, wykonanie - 126 846,56 m³, tj. 100,51% planu), rok 2013 (plan - 125 900 m³, wykonanie - 126 062,18 m³, tj. 100,13% planu). Stopień realizacji zadań w zakresie pozyskania grubizny, zgodnie z PUL, przedstawiono w pkt. 1.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Realizowane zadania w zakresie odnowienia drzewostanu zostały przewidziane w planach finansowo-gospodarczych Nadleśnictwa na lata 2011-2013. Stopień realizacji odnowień i zalesień (łącznie z odnowieniami naturalnymi) przedstawiał się następująco: rok 2011 (plan - 205,51 ha, wykonanie - 242,99 ha, tj. 118,2% planu), rok 2012 (plan - 215,92 ha, wykonanie - 247,62 ha, tj. 114,7% planu), rok 2013 (plan - 228,34 ha, wykonanie - 263,63 ha, tj. 115,5% planu). Stopień realizacji zadań w zakresie odnowień i zalesień, zgodnie z PUL, przedstawiono w pkt. 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Odnowienia drzewostanów księgowane były na koncie 5102 „Hodowla lasu”. Suma sald tego konta odpowiadała kosztom wykazanim w sprawozdaniach za każdy z kontrolowanych lat obrotowych. Na próbie 18 faktur VAT i 18 protokołów odbioru robót w zakresie zagospodarowania lasu (dobór losowy, po sześć dokumentów

w każdym roku objętym badaniem) przeanalizowano zapisy na koncie 5102 i sprawdzono ich poprawność przez porównanie z ww. dokumentami. Nie stwierdzono transakcji wskazujących na ujęcie kosztów niezwiązanych z odtworzeniem drzewostanu. Nadto, nie wystąpiły koszty rozliczane tzw. kluczami podziałowymi pomiędzy koszty różnych rodzajów działalności Nadleśnictwa.

(dowód: akta kontroli str. 575-619)

Przeprowadzone oględziny trzech odnowień o łącznej powierzchni 3,26 ha wykazały przeprowadzenie zabiegów pielęgnacji ujętych w ewidencji Nadleśnictwa. Ponadto oględziny wykazały poprawność gradzenia upraw oraz właściwe wysokości pni po ściętych drzewach.

(dowód: akta kontroli str. 868-919)

2.3. Nadleśnictwo prace z zakresu pozyskania i zrywki drewna zlecało podmiotowi zewnętrznemu, który był wybierany w trybie przetargu nieograniczonego, zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*¹³. W 2011 r. za te usługi zapłacono kwotę 7.642,6 tys. zł brutto, w 2012 r. – 8.284,1 tys. zł brutto, a w 2013 r. – 8.471,3 tys. zł brutto. W latach 2011-2013 obowiązywały trzy umowy (dwie zawarte na okres 1 roku, a jedna na okres 3 lat).

Szczegółowym badaniem objęto jedno postępowanie (umowa na okres od 2 stycznia do 21 grudnia 2012 r.) na pozyskanie i zrywkę drewna oraz zagospodarowanie lasu¹⁴. W wyniku badania stwierdzono, że w przeprowadzonym postępowaniu nie sformułowano warunków zamówienia ograniczających konkurencję. Stwierdzone w postępowaniu nieprawidłowości nie miały wpływu na wybór wykonawców i wynik postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 322-340)

2.4. Nadleśnictwo dokonywało wpłat na rzecz utrzymania jednostek nadrzędnych (art. 53 ust. 1 ustawy o lasach) w wysokościach określonych w planie finansowo-gospodarczym, w 2011 r. w wysokości 820,0 tys. zł, w 2012 i 2013 r. w wysokości po 930,0 tys. zł.

Nadleśnictwo w latach 2011-2013 poniosło koszty w wysokości 193,0 tys. zł związane z utrzymaniem Systemu Informatycznego Lasów Państwowych (dalej: SILP), w tym w 2011 r. – 69,6 tys. zł, w 2012 r. – 66,0 tys. zł i w 2013 r. – 57,4 tys. zł. Koszty te związane były z: zakupem komputerów (86,8 tys. zł), aktualizacją oprogramowania (46,3 tys. zł), zakupem pozostałych urządzeń¹⁵ (30,3 tys. zł), szkoleniami (18,1 tys. zł), naprawami (10,2 tys. zł) i serwisem sprzętu SILP (1,3 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 107-113, 277-317)

2.5. Koszty wynagrodzeń za lata 2011, 2012 i 2013 wyniosły odpowiednio 5.375,5 tys. zł, 5.743,9 tys. zł i 6.031,9 tys. zł (w tym: stanowiska robotnicze odpowiednio: 478,1 tys. zł, 508,6 tys. zł, 607,7 tys. zł; pracownicy Służby Leśnej odpowiednio: 3.702,3 tys. zł, 3.946,5 tys. zł, 4.041,3 tys. zł; zatrudnieni na stanowiskach niebędących pracownikami Służby Leśnej odpowiednio: 1.177,1 tys. zł, 1.288,8 tys. zł, 1.382,9 tys. zł).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie za lata 2011, 2012 i 2013 wyniosło odpowiednio: 6,6 tys. zł, 7,0 tys. zł i 7,2 tys. zł, w tym na stanowiskach robotniczych odpowiednio: 5,0 tys. zł, 5,3 tys. zł, 5,6 tys. zł; pracownicy Służby Leśnej odpowiednio: 7,0 tys. zł, 7,5 tys. zł, 7,7 tys. zł; zatrudnieni na stanowiskach niebędących pracownikami Służby Leśnej odpowiednio: 6,1 tys. zł, 6,7 tys. zł, 6,8 tys. zł.

¹³ Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm., dalej: „*Prawo zamówień publicznych*”.

¹⁴ ZP-2710-13/2011 „Wykonywanie usług leśnych w Nadleśnictwie”.

¹⁵ Serwer plików, drukarki, dyski zewnętrzne, urządzenie wielofunkcyjne, palmtop.

Przyrost wynagrodzeń ogółem w 2012 r. w stosunku do wynagrodzeń za 2011 r. wyniósł 7,2% i wynikał ze: [1] wzrostu z dniem 01.04.2012 r. stawki wyjściowej (z kwoty 1 190,00 zł na 1 260,00 zł), co miało przełożenie na wzrost wynagrodzeń zasadniczych, dodatkowego wynagrodzenia rocznego, dodatków funkcyjnych i nagród jubileuszowych; [2] podwyżki wynagrodzeń od dnia 01.07.2012 r. obejmującej 33% ogółu zatrudnionych na dzień 30.06.2012 r. w średniej wysokości 350,00 zł na pełnozatrudnionego; [3] wzrostu wypłaconych nagród pozostałych przyznanych na podstawie pism jednostki nadrzędnej określających ich wysokość. Z kolei w 2013 r. przyrost wynagrodzeń w stosunku do wynagrodzeń za 2012 r. wyniósł 5,0% i wynikał ze: [1] wzrostu z dniem 01.04.2013 r. stawki wyjściowej (z kwoty 1 260,00 zł na 1 330,00 zł), co miało przełożenie na wzrost wynagrodzeń zasadniczych, dodatkowego wynagrodzenia rocznego, dodatków funkcyjnych i nagród jubileuszowych; [2] podwyżki wynagrodzeń od dnia 01.07.2013 r. obejmującej 33% ogółu zatrudnionych na dzień 30.06.2013 r. w średniej wysokości 350,00 zł na pełnozatrudnionego; [3] zwiększenia zatrudnienia o 2 osoby.

(dowód: akta kontroli str. 114-139)

2.6. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo zrealizowało inwestycje o łącznej wartości 8.529,6 tys. zł, w tym w 2011 r. – 5.195,6 tys. zł (zakup równiarki drogowej, przebudowa dróg leśnych, przebudowa i rozbudowa obiektów budowlanych w siedzibie Nadleśnictwa, przebudowa i rozbudowa budynku biurowo-socjalnego na Szkółce Leśnej), w 2012 r. – 739,3 tys. zł (rozbudowa budynku mieszkalnego z funkcją usługową, budowa zbiornika małej retencji z infrastrukturą towarzyszącą, roboty uzupełniające związane z przebudową i rozbudową obiektów budowlanych Nadleśnictwa, budynku biurowo-socjalnego na Szkółce Leśnej i przebudową drogi leśnej), w 2013 r. – 2.594,7 tys. zł (budowa drenażu melioracyjnego na Szkółce Leśnej oraz przebudowa dróg leśnych).

Szczegółowym badaniem objęto trzy inwestycje¹⁶ o łącznej wartości 3.480,1 tys. zł, tj. 40,8% wartości zrealizowanych inwestycji w badanym okresie.

Nadleśnictwo nie formułowało nieuzasadnionych warunków, mogących ograniczać konkurencję. Realizując ww. inwestycje uzyskano wymagane pozwolenia i decyzje, dokonywano odbioru robót, zgodnie z przepisami umów i stosownych przepisów *ustawy – Prawo budowlane*, nie ponoszono nieuzasadnionych kosztów, wybierano oferty z najniższą ceną. Zamówień dodatkowych w dwóch zbadanych postępowaniach udzielono zgodnie z przepisami ustawy - *Prawo zamówień publicznych*. Stwierdzone w postępowaniu nieprawidłowości nie miały wpływu na wybór wykonawców i wynik postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 320-321, 1154-1357)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w 2013 r. w zakresie wydatkowania środków związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą stwierdzono nieprawidłowości w obszarze postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

1. We wszystkich zbadanych 4 postępowaniach przetargowych, zamawiający w zawiadomieniach o wyborze najkorzystniejszej oferty, o których mowa w art. 92 *ustawy - Prawo zamówień publicznych*, nie wskazał terminu, określonego zgodnie z art. 94 ust. 1 lub 2 tej ustawy, po którego upływie umowa w sprawie zamówienia publicznego może być zawarta. Tym samym zamawiający naruszył art. 92 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy, zgodnie z którym, obowiązkowym elementem zawiadomienia o wyborze oferty jest m.in. wskazanie terminu, po

¹⁶ ZP-2710-5/2011 „Przebudowa drogi leśnej w Leśnictwie Chelmsko” wraz z zamówieniami dodatkowymi, ZP-2710-7/2011 „Przebudowa i rozbudowa obiektów budowlanych w siedzibie Nadleśnictwa” wraz z zamówieniami dodatkowymi, ZP-2710-3/2013 „Budowa drenażu melioracyjnego na Szkółce Leśnej w Krzeszowie”.

którym może zostać zawarta umowa. Potraktowanie tej informacji jako obowiązkowego elementu zawiadomienia przesyłanego wykonawcom skutkuje ustaleniem terminów wniesienia odwołania, zgodnie z art. 182 ust. 1 ww. ustawy. Z kolei ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – *Kodeks cywilny*¹⁷, przybliża jak należy rozumieć i wyliczać terminy. Zamawiający w 2 postępowaniach wskazywał jedynie, że termin podpisania umowy zostanie uzgodniony telefonicznie lub umowa zostanie zawarta w terminie nie krótszym niż 10 dni od daty przesłania zawiadomienia. Nadleśniczy wyjaśnił, że w 3 przypadkach nie wskazanie ww. terminu wynikało z powodu przeoczenia i w rzeczywistości umowy zostały zawarte w terminie nie krótszym niż 10 dni od daty przesłania zawiadomienia o wyborze najkorzystniejszej oferty. W jednym przypadku (ZP-2710-13/2011) wskazał, że powyższe nie naruszało zasady jawności i uczciwej konkurencji, gdyż w przedmiotowym zamówieniu została złożona jedna oferta i zamawiający nie był związany terminami określonymi w art. 94 ust. 1 *ustawy Prawo zamówień publicznych*. Zawiadomienia o wyborze najkorzystniejszej oferty zostały zatwierdzone przez Nadleśniczego.

(dowód: akta kontroli str. 478-480, 1212-1214, 1279, 1349)

2. W postępowaniu ZP-2710-3/2013, w pkt 9 protokołu z postępowania w trybie przetargu nieograniczonego (zestawienie ofert), w ofercie nr 5 wykonawcy, zamawiający zamieścił, że oferowana cena wynosiła: 188 999,34 zł, podczas gdy zgodnie z ofertą tego wykonawcy wynosiła ona 235 501,86 zł. Zgodnie z art. 96 ust. 1 pkt 4 *ustawy - Prawo zamówień publicznych*, w trakcie prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia zamawiający sporządza pisemny protokół postępowania o udzielenie zamówienia, zawierający co najmniej cenę i inne istotne elementy ofert. Nadleśniczy wyjaśnił, że omyłkowo wpisano cenę z oferty nr 6, zamiast prawidłowej kwoty z oferty nr 5, a omyłka wynikała z trakcie edycji protokołu z postępowania. Protokół postępowania sporządziła Specjalista SL ds. użytkowania lasu, który następnie został zatwierdzony przez Nadleśniczego.

Nadto w SIWZ zamawiający zamieścił dwa wykluczające się zapisy, albowiem w załączniku nr 3 do SIWZ (formularz ofertowy) w pkt 3 wskazał, że przedmiot zamówienia zostanie zrealizowany w terminie do 30 listopada 2012 r. podczas, gdy w pkt V SIWZ widniał zapis, że wymagany termin wykonania zamówienia zostanie zrealizowany do 30 listopada 2013 r. W związku z powyższym 11 wykonawców w złożonych ofertach, w formularzu ofertowym oświadczyło, że przedmiot zamówienia zrealizuje w terminie do 30 listopada 2012 r. Jednocześnie zamawiający nie poprawił w tekście oferty tych oczywistych omyłek pisarskich, zgodnie z treścią art. 87 ust. 2 *ustawy - Prawo zamówień publicznych*. Nadleśniczy wyjaśnił, że omyłkowo w załączniku do SIWZ umieszczono termin wykonania zamówienia do 30 listopada 2012 r., zamiast do 30 listopada 2013 r. wskazując, że w treści wzoru umowy umieszczono prawidłową datę zakończenia prac. SIWZ zatwierdził Nadleśniczy, jako kierownik zamawiającego.

(dowód: akta kontroli str. 1212-1214)

3. W postępowaniu ZP-2710-5/2011, w opisie przedmiotu zamówienia w SIWZ, w ogłoszeniu o zamówieniu i w specyfikacjach technicznych, była mowa wyłącznie o wykonywaniu robót budowlanych związanych z przebudową drogi leśnej w Leśnictwie Chełmsko w oddziałach 348, 350, 351, podczas gdy m.in. kosztorys inwestorski i przedmiar robót, stanowiące załączniki do SIWZ, wymieniały dodatkowo oddziały 329 i 330. Zgodnie z art. 29 ust. 1 *ustawy -*

¹⁷ Dz. U. z 2014 r., poz. 121.

Prawo zamówień publicznych, przedmiot zamówienia opisuje się w sposób jednoznaczny i wyczerpujący, za pomocą dostatecznie dokładnych i zrozumiałych określeń, uwzględniając wszystkie wymagania i okoliczności mogące mieć wpływ na sporządzenie oferty. Z kolei art. 31 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że zamawiający opisuje przedmiot zamówienia na roboty budowlane za pomocą dokumentacji projektowej oraz specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót budowlanych. Nadleśniczy wyjaśnił, że w opisie przedmiotu zamówienia wymieniono tylko trzy oddziały, zgodnie z opisem w projekcie wykonanym przez projektanta, jednakże podczas uzyskiwania pozwoleń formalno-prawnych stwierdzono, że projektowana droga przebiega również przez dwa dodatkowe oddziały leśne, które zostały pominięte w opisie projektu przez jego autora. Wyjaśnił także, że pomimo ujęcia w opisie oddziałów 329 i 330 droga została wykonana w całości zgodnie z częścią techniczną projektu i mapą sytuacyjną projektu. Pomimo braku ujęcia wszystkich oddziałów leśnych przez które przebiegała przebudowywana droga leśna, powyższe nie wpływało na treść składanych ofert oraz zakres i rozmiar przewidzianych do wykonania robót. SIWZ zatwierdził Nadleśniczy, jako kierownik zamawiającego.

Także w ogłoszeniu o zamówieniu, opublikowanym w Biuletynie Zamówień Publicznych, w pkt III.3.2. dotyczącym opisu sposobu dokonywania oceny spełniania warunku odnoszącego się do wiedzy i doświadczenia, zamawiający wskazał m.in., że wykonawca w ciągu ostatnich 3 lat winien wykonać co najmniej dwa zadania o podobnym zakresie, podczas gdy żądał w pkt 6.3.2. i 7.1.2. SIWZ – wykazu zadań o podobnym zakresie wykonanych w ciągu ostatnich pięciu lat. Zakres informacji i wymagań zawartych w ogłoszeniu o zamówieniu winien być tożsamy z informacjami i wymaganiami zawartymi w SIWZ. Nadleśniczy wyjaśnił, że w ogłoszeniu o zamówieniu omyłkowo wskazano okres trzech, zamiast prawidłowo określonego w SIWZ pięciu lat.

Nadto zamawiający nie wyjaśnił treści oferty jednego z wykonawców, gdyż w formularzu ofertowym wykonawca ten oświadczył, że roboty będące przedmiotem tego zamówienia, w przypadku przyznania zamówienia, będzie wykonywał samodzielnie, bez korzystania z podwykonawców, a jednocześnie dołączył do oferty zobowiązanie innego podmiotu do oddania do dyspozycji niezbędnych zasobów na okres korzystania z nich przy wykonywaniu zamówienia. Nadto, w wykazie zadań wykonanych w okresie ostatnich pięciu lat o podobnym zakresie, przedstawił on zadania i referencje, które poświadczały wykonanie robót przez inny podmiot (podwykonawcę, który zobowiązał się do oddania zasobów). Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z art. 26 pkt 2b ustawy – *Prawo zamówień publicznych*, wykonawca może polegać na wiedzy i doświadczeniu, potencjale technicznym innych podmiotów. NIK nie kwestionuje powyższych wyjaśnień, jednakże zwraca uwagę, że oferta tego wykonawcy w zakresie korzystania z podwykonawców nie była jednoznaczna (dwa dokumenty w ofercie wzajemnie się wykluczały). Prace komisji przetargowej i protokół postępowania zatwierdził Nadleśniczy.

(dowód: akta kontroli str. 1278-1283)

4. W postępowaniu ZP-2710-7/2011, zamawiający nie odrzucił oferty złożonej przez jednego z wykonawców z powodu braku w ofercie polisy ubezpieczeniowej od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, na kwotę nie mniejszą niż 800,0 tys. zł. Oferta tego wykonawcy zawierała bowiem polisę z sumą gwarancyjną 150,0 tys. zł (i klauzule dodatkowe 100,0 tys. zł), tj. na kwotę niższą, niż wymaganą przez Zamawiającego w pkt 7.1.4. SIWZ. Zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt 2 ustawy - *Prawo zamówień publicznych*, zamawiający odrzuca ofertę, jeżeli jej treść nie odpowiada treści SIWZ. Nadto

w ofercie było brak dowodów, że polisa została opłacona (płatność w dwóch ratach przelewem). Zgodnie z § 1 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie rodzajów dokumentów, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy, oraz form, w jakich te dokumenty mogą być składane, zamawiający może żądać opłaconej polisy, a w przypadku jej braku innego dokumentu potwierdzającego, że wykonawca jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności związanej z przedmiotem zamówienia. Zgodnie z opinią prawną opublikowaną w informatorze UZP nr 5/2013, jeżeli z okoliczności zawarcia umowy ubezpieczenia i przedłożonego dokumentu nie wynika fakt opłacenia jej, a zatem istnienia odpowiedzialności ubezpieczeniowej, konieczne jest załączenie kolejnego dokumentu, którego forma powinna odpowiadać formie dokumentu podstawowego. W informacji o spełnieniu przez wykonawców warunków udziału w postępowaniu zaznaczono, że oferta ta spełnia wymagania w zakresie polisy ubezpieczeniowej. Nadleśniczy wyjaśnił, że brak prawidłowej polisy przeoczono, a oferta tego wykonawcy została odrzucona ze względu na rażąco niską cenę. Tymczasem zamawiający odrzucił ofertę tego wykonawcy na podstawie art. 89 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy, z uwagi na oferowaną rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia, jednak oferta winna podlegać odrzuceniu na podstawie art. 89 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy (brak dokumentu opłaconej polisy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej na kwotę nie mniejszą niż 800,0 tys. zł). Zawiadomienie zamawiającego o powodach odrzucenia oferty tego wykonawcy było zatem niezgodne ze stanem faktycznym i prawnym. Zamawiający jednocześnie nie udokumentował, że ww. oferta zawierała rażąco niską cenę. Zgodnie z poglądami doktryny i orzecznictwa na zamawiającym spoczywa ciężar dowodu, ale nie w zakresie wykazania, że cena oferty jest rażąco niska, tylko wykazania prawidłowości oceny wyjaśnień wykonawcy zgodnie z art. 90 ust. 2 ww. ustawy. Ocena tych wyjaśnień winna stanowić podstawę do uznania bądź nie, że oferta zwiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia, nie jest uzasadnione zwracanie się o uzasadnienie kalkulacji poszczególnych cen jednostkowych oferty, nawet jeśli skalkulowano je na bardzo niskim poziomie, ale np. z racji wyższych cen w innych elementach taki sposób kalkulacji nie powoduje, iż cena oferty jest rażąco niska. Pytanie do wykonawcy powinno natomiast zawsze wskazywać elementy oferty, co do których zamawiający oczekuje wyjaśnień, przy czym mogą to być wyłącznie elementy, które mają wpływ na wysokość ceny. Zamawiający w wezwaniu do wykonawcy poprosił o wyjaśnienia poprzez przedstawienie kosztorysu inwestorskiego. Jednakże w przypadku zamówień na roboty budowlane niedopuszczalne jest powoływanie się na konieczność rozpatrywania cen jednostkowych pod kątem rażąco niskiej ceny w przypadku ceny kosztorysowej, gdzie przedmiar robót może odbiegać od ilości prac, których wykonanie będzie niezbędne do realizacji zamówienia, ponieważ takie podejście oznaczałoby w istocie zakwestionowanie możliwości porównania cen ofertowych, skoro w każdym przypadku wynagrodzenia kosztorysowego, wynagrodzenie ostateczne może odbiegać od pierwotnie wyliczonego wynagrodzenia ofertowego¹⁸. Nadleśniczy wyjaśnił, że zamawiający odrzucił tę ofertę z uwagi na rażąco niską cenę, gdyż wykonawca przedstawił kosztorys bez udzielenia szczegółowych wyjaśnień, a po przeanalizowaniu tego kosztorysu stwierdzono, że zawiera tylko wycenę przebudowy budynku biurowego z częścią gospodarczo-garażową, a nie zawiera pozostałych elementów zamówienia, tj. utwardzenia i zagospodarowania terenu, modernizacji oświetlenia zewnętrznego

¹⁸ Wyrok KIO z dnia 13 stycznia 2009 r., KIO/UZP 1511/08, www.uzp.gov.pl.

oraz budowy ogrodzenia. NIK zwraca jednak przy tym uwagę, że zawiadomienie o odrzuceniu oferty tego wykonawcy wskazywało jedynie, że oferta została odrzucona z uwagi na rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia. Prace komisji przetargowej i protokół postępowania zatwierdził Nadleśniczy.

Także zawiadomienia zamawiającego o powodach odrzucenia ofert, nie zawierały uzasadnienia faktycznego dla odrzucenia ofert z rażąco niską ceną, zgodnie z art. 92 ust. 1 pkt 2 *ustawy - Prawo zamówień publicznych*. Przedmiotowe zawiadomienia zawierały jedynie uzasadnienie prawne (art. 89 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy – oferowana rażąco niska cena w stosunku do przedmiotu zamówienia). Zamawiający winien podać w informacji o odrzuceniu oferty, wszystkie podstawy, a zwłaszcza wszystkie okoliczności faktyczne, w związku z którymi odrzucenie oferty nastąpiło¹⁹. Nadleśniczy wyjaśnił, że zawiadomienia nie zawierały uzasadnienia faktycznego odrzucenia ofert z rażąco niską ceną, gdyż zamawiający błędnie uznał, że spełniały one wszystkie wymogi. Przedmiotowe zawiadomienia zostały zatwierdzone przez Nadleśniczego. SIWZ, a także prace komisji przetargowej i protokół postępowania zatwierdził Nadleśniczy.

(dowód: akta kontroli str. 1348-1354)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości wydatkowanie środków w związku z prowadzoną działalnością.

3. Planowanie i wykorzystanie środków funduszu leśnego

Opis stanu
faktycznego

3.1. Naliczony odpis podstawowy liczony od wartości sprzedaży drewna, obciążający koszty działalności Nadleśnictwa²⁰ w 2011 r. wyniósł 4.055,1 tys. zł (plan 3.342,3 tys. zł), w 2012 r. – 5.180,3 tys. zł (plan 5.139,8 tys. zł), a w 2013 r. wyniósł 4.534,7 tys. zł (plan 4.615,8 tys. zł). Kwota wpłaconego odpisu podstawowego w 2011 r. wyniosła 4.011,9 tys. zł (pomniejszona o przychód z funduszu leśnego w wysokości 43,2 tys. zł), w 2012 r. wyniosła 5.180,3 tys. zł, a w 2013 r. wyniosła 4.534,7 tys. zł (pomniejszona o przychód w wysokości 60,00 zł). W badanym okresie Nadleśnictwo nie zasilalo funduszu leśnego środkami ze źródeł wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 2-6 *ustawy o lasach*.

W 2011 r. Nadleśnictwo uzyskało przychód z funduszu leśnego w wysokości 43,2 tys. zł (plan 77,5 tys. zł) z tytułu wspólnych przedsięwzięć jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej²¹ na pielęgnację i ochronę plantacji nasiennych jodły, a w 2013 r. z tego samego tytułu w wysokości 60,00 zł na wydatki na szkolenia z zakresu wizytacji zalesień. W badanym okresie Nadleśnictwo nie otrzymywało środków z funduszu leśnego ze źródeł wymienionych w art. 58 ust. 1 i ust. 2 pkt 2-6 ww. ustawy.

3.2. Na koniec roku 2010, 2011, 2012 i 2013 w Nadleśnictwie nie było niewykorzystanych środków funduszu leśnego, o których mowa w art. 57 ust. 3 *ustawy o lasach*.

3.3. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo uzyskało ze środków funduszu leśnego łącznie 43,2 tys. zł tytułem:

- refundacji kosztów poniesionych na prace związane z pracami na plantacjach nasiennych, zgodnie z zestawieniem dopłat pozostałych funduszu leśnego wg źródeł finansowania – plan zasadniczy na 2011 r. – kwota 43,2 tys. zł,
- refundacji kosztów poniesionych na szkolenie z zakresu wizytacji zalesień,

¹⁹ Wyrok KIO z dnia 5 listopada 2012 r., KIO 2293/12, www.uzp.gov.pl.

²⁰ Art. 57 ust. 1 pkt 1 *ustawy o lasach*.

²¹ Art. 58 ust. 2 pkt 1 *ustawy o lasach*.

zgodnie z pismem DGLP z dnia 18 kwietnia 2013 r. (ZH-774-1/5/13) o uzyskaniu dofinansowania ze środków funduszu leśnego na pokrycie udokumentowanych wydatków związanych z przeprowadzeniem ww. szkoleń – kwota 60,00 zł. Wydatkowane środki, były zgodne z katalogiem zadań finansowanych ze środków funduszu leśnego, określonym w art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy o lasach.

3.4. W latach 2011-2012 w Nadleśnictwie nie wystąpiły niedobory powstające przy realizacji zadań gospodarki leśnej, o których mowa w art. 58 ust. 1 ustawy o lasach, w związku z powyższym Nadleśnictwo nie korzystało ze środków funduszu leśnego na wyrównanie tych niedoborów. W roku 2013 r. osiągnięto ujemny wynik na działalności leśnej, ale nie otrzymano środków z tego funduszu na wyrównywanie niedoborów powstających przy realizacji zadań gospodarki leśnej.

3.5. Na losowo wybranej próbie z miesięcy: lipiec 2011 r., marzec 2012 r. i październik 2013 r. zbadano, że odpis podstawowy na fundusz leśny był wyliczony poprawnie²² i przekazywany do RDLP terminowo²³.

3.6. W badanym okresie Nadleśnictwo nie zamawiało i nie otrzymało na własne potrzeby wyników badań naukowych sfinansowanych ze środków funduszu leśnego. Nadleśnictwo za pośrednictwem RDLP w latach 2011-2013 otrzymało 40 prac naukowo-badawczych celem stosownego wykorzystania i opracowania przydatności dla praktyki leśnej poszczególnych prac. Inicjatorem i zleceniodawcą tych prac była DGLP, a Nadleśnictwo nie posiadało wiedzy w zakresie źródeł finansowania tych prac.

(dowód: akta kontroli str. 50-106,743-769, 1372-1385)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w zakresie planowania i wykorzystania środków funduszu leśnego nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Nadleśnictwo pomimo, że w 2013 r. osiągnęło ujemny wynik na działalności leśnej, tj. (-)1.772,8 tys. zł²⁴, nie otrzymało środków z funduszu leśnego. Tymczasem zgodnie z art. 58 ust. 1 ustawy o lasach, środki funduszu leśnego przeznacza się dla nadleśnictw na wyrównywanie niedoborów powstających przy realizacji zadań gospodarki leśnej. Natomiast zgodnie z art. 56 ust. 2 tej ustawy, środkami funduszu leśnego dysponuje DGLP. Z kolei zgodnie z § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe²⁵ (dalej: „rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki finansowej”), DGLP wyrównuje ze środków funduszu leśnego niedobory środków finansowych w nadleśnictwach i regionalnych dyrekcjach, wynikające ze zróżnicowanych warunków gospodarki leśnej oraz przekazywania odpisów na rachunek Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Zastępca DGLP[...]²⁶ poinformował, że powołana przez DRDLP Komisja Weryfikacyjna ds. oceny wyniku i gospodarki nadleśnictwa w 2013 r. dokonała oceny wyniku działalności podstawowej, administracyjnej i ubocznej w zakresie kosztów, przychodów i zadań rzeczowych oraz przeanalizowała wskaźnik pokrycia kapitału stałego. DRDLP uznał wykonane przychody, koszty i stratę na działalności

²² Iloczyn wartości przychodów ze sprzedaży drewna w danym miesiącu (2 792 559,03 zł w VII/2011 r., 3 455 269,20 zł w III/2012 r. i 2 416 008,65 zł w X/2013 r.) i ustalonego dla Nadleśnictwa wskaźnika (14,0% w 2011 r., 18,3% w 2012 r. i 16,4% w 2013 r.).

²³ Termin określany w planie finansowo-gospodarczym RDLP we Wrocławiu na dany rok (do 15 następnego miesiąca w 2011 r. i do ostatniego dnia miesiąca następnego po miesiącu rozliczeniowym za 2012 r. i 2013 r.).

²⁴ Skorygowany o równowartość odpisów amortyzacyjnych rzeczowych aktywów trwałych sfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, tj. (-)6 128,03 zł, wyniósł (-)1 778 962,39 zł.

²⁵ Dz. U. Nr 134, poz. 692.

²⁶ Tajemnica ustawowo chroniona. Wyłączono dane osobowe na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6.09.2001 r. o dostępie informacji publicznej (Dz.U. nr 112, poz. 1198 ze zm.).

leśnej Nadleśnictwa na koniec 2013 r., jednocześnie akceptując zwiększone koszty głównie na utrzymanie obiektów leśnych, wynikające z remontu dróg uszkodzonych w wyniku ulewnych deszczy w I połowie 2013 r., dlatego też DGLP przyjął wyniki tej weryfikacji. Jednocześnie zwrócił uwagę, że ustawa o lasach posługuje się pojęciem niedoborów przy realizacji zadań gospodarki leśnej nie definiując tego pojęcia, gdyż taki niedobór można interpretować bardzo szeroko, tj. jako niedobór środków pieniężnych, pracowników, środków trwałych, wiedzy i technologii. Podkreślił, że niedobory środków finansowych, o których mowa w art. 33 ust. 3 pkt 7 ww. ustawy, mieszczą się w tym szerokim pojęciu, jednak nie mogą być wyłącznie utożsamiane z ujemnym wynikiem finansowym.

(dowód: akta kontroli str. 1813-1815, 1909, 1916-1917)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w zakresie dotyczącym planowanie i wykorzystania środków funduszu leśnego.

4. Sytuacja majątkowo-finansowa Lasów Państwowych

4.1. Ocena systemu organizacji rachunkowości

Opis stanu
faktycznego

4.1.1. Księgi rachunkowe prowadzone były w siedzibie Nadleśnictwa w programie SILP, w podsystemie Finanse i Księgowość, a ponadto w podsystemach SILP prowadzone były księgi pomocnicze dla: środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, środków trwałych w budowie oraz dokonywanych odpisów amortyzacyjnych w podsystemie Infrastruktura; wartości lasów i gruntów w podsystemie Las (ewidencja pozabilansowa); umów o finansowanie i dofinansowanie projektów ze źródeł zewnętrznych, dla których jest wymóg stosowania oznaczenia operacji kodem księgowym w podsystemie Planowanie; rozrachunków z pracownikami, w tym imienne karty wynagrodzeń w podsystemie Kadry i Płace; rezerw na świadczenia pracownicze w podsystemie Kadry i Płace; zapasów w magazynie w podsystemie Gospodarka Towarowa; sprzedaży w podsystemie Gospodarka Towarowa; kosztów według typów działalności oraz w układzie kalkulacyjnym w podsystemie Las.

Trzon SILP stanowiła aplikacja LAS, która została funkcjonalnie podzielona na sześć zintegrowanych z sobą podsystemów: Planowanie, Gospodarka Leśna, Gospodarka Towarowa, Kadry i Płace, Finanse i Księgowość, Infrastruktura oraz pozostałe moduły służące do wspomagania pracy SILP oraz sporządzania sprawozdań, planów i różnych wydruków. W aplikacji LAS, w podsystemie Finanse i Księgowość prowadzona była ewidencja operacji gospodarczych i ksiąg rachunkowych oraz tworzone były zbiory danych w postaci: dzienników, księgi głównej i ksiąg pomocniczych, zestawienia obrotów i sald księgi głównej oraz sald pomocniczych, wykazów składników i pasywów odpowiednie do wykazu kont zawartego w Planie kont, który był jednolity dla wszystkich jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych. Ewidencja księgowa w SILP prowadzona była na kontach syntetycznych i na kontach analitycznych. W ramach SILP funkcjonowały w szczególności następujące aplikacje i pakiety wspomagające system zarządzania i analiz: [1] SILPWeb – narzędzie sieciowe, głównie raportowanie z bazy danych zestawień, których nie można standardowo uzyskać z aplikacji LAS, służyła również do ewidencji decyzji administracyjnych dotyczących wyłączeń gruntów z produkcji, materiału siewnego, e-faktur, dotacji na projekty; [2] Business Objects – aplikacja analityczno-raportowa, umożliwiająca każdemu jej użytkownikowi tworzenie dowolnych, niestandardowych raportów w ramach nadanych uprawnień.

(dowód: akta kontroli str. 660-661, 665-672)

4.1.2. Dla potrzeb analiz oraz zarządzania działalnością i finansami wykorzystywane były aplikacje LAS i SILPWeb oraz pakiet Business Objects. Integracja wewnętrzna systemu aplikacji LAS pozwalała na jednokrotne wprowadzenie dokumentu, który staje się dostępny dla pozostałych podsystemów, co pozwala na segregowanie informacji. W ramach SILPWeb istniała możliwość raportowania w zakresie: planowania (system planów, pozyskanie, hodowla lasu, wnioski, szkółka, kontrole, projektowanie), lasu (stan posiadania, nasiennictwo, koszty produkcji szkółkarskiej, ochrona lasu, plany 10-letnie, kontrole), gospodarki towarowej (obróć drewnem, magazyn materiałów, zbiory nasion, kontrole), marketingu (umowy, harmonogramy, realizacja harmonogramów, sprzedaż drewna, średnie ceny sprzedaży drewna, zapas drewna, wartość drewna w magazynie), płac i kadr, finansów i księgowości (należności, koszty), infrastruktury (amortyzacja i umorzenie, wartość środków trwałych, księgi, eksploatacja, inwentarz), zamówień publicznych i sprawozdawczości.

(dowód: akta kontroli str. 661, 673-676)

4.1.3. SILP gromadził i przetwarzał informacje dotyczące całego zakresu działania Nadleśnictwa. Podstawą zapisu operacji gospodarczych w SILP były dowody księgowe i dane tworzone wewnątrz systemu. Zapisów w księgach rachunkowych dokonywane były przy użyciu „zespołów operacji księgowych”, stanowiących zbiory dokumentów księgowych związanych ze sobą tematycznie. Zespół taki tworzony był z poszczególnych operacji księgowych, a operacje te wprowadzane były ręcznie, na podstawie dokumentów źródłowych lub generowane automatycznie przez system na podstawie ewidencji operacji gospodarczych w innych modułach systemu. Integracja podsystemów przejawiała się m.in. możliwością wzajemnego przesyłania danych (np. podsystem Finanse i księgowość przyjmuje dane z podsystemów Kadry i płace, gospodarka towarowa i infrastruktura). Zapisy operacji księgowych na kontach analitycznych, dokonywane w różnych podsystemach SILP, były przenoszone automatycznie na konta syntetyczne księgi głównej, a dane wartościowe dotyczące poniesionych kosztów, nakładów na budowę środków trwałych przenoszone były automatycznie do systemu planów i podsystemu Infrastruktura. Księgowane zapisem automatycznym były operacje dotyczące: naliczenia amortyzacji i umorzenia, rozliczenia niedoborów i nadwyżek w środkach trwałych, listy płac, rezerwy na świadczenia pracownicze, sprzedaży, wydania materiałów i produktów na własne potrzeby oraz jako deputatów, rozliczenia niedoborów i nadwyżek produktów i materiałów. Z podsystemów SILP Finanse i Księgowość do innych podsystemów przenoszone automatycznie były dane o wykorzystaniu i eksploatacji środków trwałych, nakładach na środki trwałe w budowie oraz o wykonaniu planu.

(dowód: akta kontroli str. 661-662)

4.1.4. Zasady udostępniania baz danych SILP pracownikom zatrudnionym w PGL LP regulowało zarządzenie Nr 85 DGLP z dnia 9 września 2003 r. Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 2 ww. zarządzenia, baza danych jednostki organizacyjnej Lasów Państwowych może być udostępniona pracownikowi jednostki nadrzędnej wyłącznie na podstawie pisemnego upoważnienia kierownika tej jednostki nadrzędnej. Natomiast zgodnie z § 4 ust. 1 tego zarządzenia, administrator systemu w Nadleśnictwie umożliwia bezpośredni dostęp do zasobów danych pracownikowi jednostki nadrzędnej wyłącznie na polecenie kierownika tej jednostki.

Zgodnie z § 4 ust. 4 przywołanego rozporządzenia, każde zdarzenie z umożliwieniem dostępu do bazy danych pracownikowi innej jednostki organizacyjnej Lasów Państwowych musi być udokumentowane w ewidencji „Książka udostępniania bazy danych SILP”. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie dysponowało wpisami w prowadzonej ewidencji o udostępnianiu baz danych dla pracowników RDLP i DGLP. Księgi i transakcje Nadleśnictwa nie były kontrolowane

(z wykorzystaniem dostępu do tych ksiąg) przez jednostki nadrzędne (RDLP i GDLP).

(dowód: akta kontroli str. 662-663, 677-681)

4.1.5. Sprawozdania finansowe Nadleśnictwa za lata 2011-2013 sporządzane były na formularzach określonych corocznie przez DGLP zarządzeniem w sprawie zasad prezentacji danych w sprawozdaniu finansowym Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe za dany rok przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych. Określały one co składa się na sprawozdanie finansowe oraz określały wykaz formularzy (z opisem), które należy do niego dołączyć. Sprawozdania finansowe i formularze zostały wprowadzone przez Nadleśnictwo do SILP i przesłane do RDLP na podstawie formularzy otrzymanych drogą elektroniczną z RDLP w pliku BILANS (tzw. pakiet sprawozdawczy).

RDLP kontrolowała prawidłowość sporządzania sprawozdań nie żądając dodatkowej dokumentacji (np. potwierdzenia obrotów) i dokumentując to poprzez przesyłanie pliku BILANS – uwagi RDLP, gdzie kontroli tzw. elektronicznej na podstawie odesłanego przez Nadleśnictwo pakietu sprawozdawczego poddawano m.in.: powiązania, bilans otwarcia, rozrachunki (wewnątrzbranżowe, kapitał), podział wyniku za rok ubiegły i bieżący, saldo Funduszu Leśnego, konta 750, 751, 760 i 761, przegląd ogólny, kompletność załączników. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie korygowało złożonego do RDLP bilansu oraz rachunku zysków i strat. W latach tych nastąpiło jedno księgowanie, które zostało stwierdzone w wyniku tzw. elektronicznej kontroli RDLP. Dotyczyło ono sprostowania księgowanego odpisu aktualizującego utworzonego na aktyw dot. odroczonego podatku dochodowego od osób prawnych (polecenie księgowania z dnia 19 lutego 2013 r., wyksięgowano kwotę 1 385,01 zł). Błąd ten został skorygowany jeszcze przed złożeniem sprawozdania finansowego do RDLP, dlatego dane sprawozdawcze wykazane były prawidłowo. Końcowa kontrola sprawozdania finansowego, po jego zbadaniu przez biegłego rewidenta, odbywa się w biurze RDLP przy zdawaniu całości dokumentacji bilansowej.

Przed sporządzeniem sprawozdania Nadleśnictwo dokonało potwierdzenia sald z innymi jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych. Potwierdzenia sald i obrotów przeprowadzane były na podstawie „Instrukcji w sprawie szczegółowych zasad i sposobu przeprowadzania inwentaryzacji składników majątkowych w Nadleśnictwie”. Inwentaryzacji podlegały wszystkie aktywa i pasywa, drewno niezerwane, grunty, salda rachunków bankowych, salda rozrachunków z tytułu rozliczeń publicznoprawnych (podatek od nieruchomości, rolny i leśny), rozrachunki z dostawcami i odbiorcami – w drodze potwierdzenia sald. Natomiast potwierdzenie obrotów i weryfikacja stanów księgowych była przeprowadzana corocznie przez Dział Księgowości na podstawie sporządzanych przez pracowników protokołów weryfikacji do poszczególnych kont, które następnie były weryfikowane przez Głównego Księgowego, który sporządzał zbiorcze sprawozdanie z inwentaryzacji dokonanej drogą weryfikacji stanów księgowych. Weryfikacja ta obejmowała wszystkie obroty (konta) wykazane w sprawozdaniu finansowym.

W 2011 r. nie pojawiły się różnice w potwierdzeniach obrotów i sald, w 2012 r. wystąpiło sześć różnic, a w 2013 r. – trzy różnice, które zostały wyjaśnione i udokumentowane protokołami weryfikacji aktywów i pasywów. Nieprawidłowości (różnice) stwierdzone w wyniku weryfikacji sald, sporządzane do dnia 15 stycznia następnego roku wprowadzane były na bieżąco do ksiąg rachunkowych i ujmowane w sporządzanym po tym terminie sprawozdaniu finansowym.

Sprawozdania finansowe Nadleśnictwa za lata 2011-2013 podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta, który wydał o tych sprawozdaniach opinie bez zastrzeżeń. Po zbadaniu przez biegłego rewidenta sprawozdania finansowe były przekazywane RDLP w wersji podpisanej i dodatkowo w wersji elektronicznej.

4.2. Ocena wybranych transakcji / zdarzeń gospodarczych oraz prawidłowości ujęcia ich w księgach rachunkowych

Opis stanu
faktycznego

4.2.1. Wysokość naliczonej amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych wyniosła w 2011 r. – 443 827,57 zł, w 2012 r. – 557 452,69 zł, a w 2013 r. – 661 955,99 zł. Dla środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych dokonywane były odpisy amortyzacyjne metodą liniową, według stawek jak dla celów podatku dochodowego od osób prawnych. Naliczona amortyzacja w pełni obciążała koszty Nadleśnictwa i księgowana była na koncie 2651 „Rozliczenie amortyzacji w jednostce”. W latach 2011-2013 nie wystąpiły przypadki rozrachunków pomiędzy Nadleśnictwem, a inną jednostką organizacyjną Lasów Państwowych w zakresie amortyzacji, oprócz amortyzacji scentralizowanej przekazywanej do RDLP, o której mowa w pkt 4.2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 777, 780-782)

4.2.2. W latach 2011-2013 występowały przypadki centralizacji części odpisów amortyzacyjnych, o których mowa w § 12 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej. Kwoty odpisów do odprowadzenia amortyzacji scentralizowanej przez Nadleśnictwo wyniosły w 2011 r. – 1 500,0 tys. zł, w 2012 r. – 360,0 tys. tys. zł, w 2013 r. – 240,0 tys. zł. Centralizacja amortyzacji polegała na przekazaniu części środków pieniężnych przeznaczonych na inwestycje rzeczowe do dyspozycji RDLP. Wysokość naliczania kwot centralizowanych odpisów amortyzacyjnych była każdorazowo określana zarządzeniami DRDLP w sprawie planów finansowo-gospodarczych RDLP na dany rok. Wysokość amortyzacji scentralizowanej do odprowadzenia do RDLP była wykazywana w załączniku nr 6 do ww. planów – rozrachunki wewnątrzbranżowe. Środki były przekazywane w terminach zgodnych z zapisami ww. zarządzeń. Nadleśnictwo w latach 2011-2013 nie otrzymywało dopłaty z amortyzacji scentralizowanej. W latach 2011-2013 (październik) rozrachunki z tytułu amortyzacji scentralizowanej Nadleśnictwo ewidencjonowało na koncie 2458 „Pozostałe rozrachunki wewnątrzbranżowe”, a od listopada 2013 r. ewidencjonowane były na koncie 2652 „Rozliczenie amortyzacji scentralizowanej”²⁷. W księgach rachunkowych odpisy na amortyzację scentralizowaną ujmowano memoriałowo, tzn. zobowiązanie z tytułu amortyzacji księgowano najpóźniej w miesiącu, w którym przypadła termin zapłaty.

(dowód: akta kontroli str. 777-778, 783-788)

4.2.3. Podział wypracowanego zysku (za lata 2011-2012) był dokonywany każdorazowo decyzjami DGLP w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych za dany rok oraz decyzjami DGLP w sprawie zatwierdzenia podziału zysku netto w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych za dany rok. Nadleśnictwo było informowane pisemnie z RDLP o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego, gdzie wskazywano sumę bilansową, wynik netto (zysk) oraz podział wyniku. W 2011 r. wynik netto (zysk) – 4 439 058,93 zł został podzielony na: ZFŚŚ – 20 000,00 zł, darowizny na cele społecznie użyteczne – 80 000,00 zł, weryfikację wyniku rozliczoną z funduszu leśnego – 4 200,00 zł, zwiększenie kapitału zasobów LP – 4 334 858,93 zł. Z kolei w 2012 r. wynik netto (zysk) – 1 159 954,05 zł został podzielony na: ZFŚŚ – 14 000,00 zł, darowizny na cele społecznie użyteczne – 55 200,00 zł, weryfikację wyniku rozliczoną z funduszu leśnego – 554 000,00 zł, zwiększenie kapitału zasobów LP –

²⁷ Polecenie księgowania nr 975/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. – wyksięgowanie z konta rozliczeń wewnątrzbranżowych i zaksięgowanie na konto rzeczowe naliczenia i przelewu amortyzacji scentralizowanej za 2013 rok.

536 754,05 zł. Podział zysku prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych Nadleśnictwa. Wynik finansowy na koniec każdego roku ewidencjonowany był na koncie 8601 „Wynik nierozliczony z lat poprzednich”. Rozliczenie następowało niezwłocznie po otrzymaniu decyzji i jego podziale.

(dowód: akta kontroli str. 778-779, 789-793)

4.2.4. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo przeprowadzało z innymi jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych transakcje zakupu, sprzedaży i bezpłatnego przekazywania środków trwałych.

W latach 2011-2013 dokonano transakcji zakupu na łączną kwotę 2 438,7 tys. zł, w tym w 2011 r. na kwotę 459,9 tys. zł, w 2012 r. na kwotę 440,8 tys. zł, a w 2013 r. na kwotę 1 538,0 tys. zł. Transakcje te dotyczyły najczęściej zakupu (partycypacji w kosztach): narad, szkoleń i uroczystości branżowych, przechowywania, wyluszczenia, podsuszania, oceny i stratyfikacji nasion, nadzoru brakarskiego, nasion, sadzonek, siatki leśnej, sortów mundurowych, pułapek, feromonów i repelentów, druków i kalendarzy, płytek do cechowania drewna, przeciwpożarowych usług lotniczych. Wzrost wartości zakupów w 2013 r. wynikał przede wszystkim z transakcji dot. remontu dróg w Leśnictwie Jarkowice i Klatka przez Zakład Usług Leśnych we Wrocławiu na kwotę 980,5 tys. zł.

Transakcje bezpłatnego przekazywania środków trwałych miały miejsce w latach 2011-2012. W 2011 r. przekazano Zakładowi Usług Leśnych we Wrocławiu samochód ciężarowy Peugeot Partner, o wartości księgowej netto 0,00 zł, wartość rynkowa wg wyceny 5.800,00 zł. W 2012 r. przekazano natomiast do Zakładu Usług Leśnych w Bystrzycy Kłodzkiej równiarkę MG-145P, o wartości księgowej netto 0,00 zł, wartość rynkowa wg wyceny 22,0 tys. zł. Przekazywanie mienia między jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych, następowało na podstawie § 10 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej. Przekazanie nastąpiło zgodnie z wymogami zarządzenia Nr 13 DRDLP z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie zagospodarowania zbędnych środków trwałych²⁸ (m.in. DRDLP wyraził pisemną zgodę na przekazanie środków trwałych, na wydane środki trwałe sporządzono faktury wewnętrzne dokumentujące przeprowadzone transakcje, wartością VAT obciążono jednostkę, której przekazano środek trwały – 1 084,55 zł). Informacja o przekazanych środkach trwałych pomiędzy jednostkami RDLP była umieszczana corocznie w tabeli UZ-1/1.1./2, stanowiącej załącznik do bilansu. Nadto informacje te były umieszczane w zestawieniu zmian w kapitale (funduszu własnym) i zestawieniu zmian o stanie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych i ich umorzeń, które również stanowią załączniki do bilansu. Przekazania ewidencjonowane były na kontach kapitału zasobów: 800201 „Przekazanie środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych w budowie” i 800103 „Umorzenie przekazanych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych”.

Nadleśnictwo w latach 2011-2013 uzyskało przychód ze sprzedaży na rzecz innych nadleśnictw w wysokości odpowiednio 48 352,66 zł (brutto – 52 161,28 zł), 87 322,39 zł (brutto – 94 956,96 zł) i 114 661,44 zł (brutto – 125 787,04 zł), a także na rzecz pozostałych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych (DGLP, RDLP, ZUL Bystrzyca Kłodzka i Wrocław, LBG Kostrzyca) w wysokości odpowiednio 2 009,13 zł (brutto – 2 083,09 zł), 1 146,68 zł (brutto – 1 363,80 zł) i 1 988,84 zł (brutto 2 131,77 zł). Przychody ze sprzedaży dla nadleśnictw wiązały się ze: sprzedażą sadzonek (225 337,04 zł brutto), sprzedażą nasion (14 335,73 zł brutto), usługami transportowymi (4 626,87 zł brutto), dzierżawą obwodu

²⁸ Zgodnie z § 1 tego zarządzenia, środki trwałe ruchome zbędne są zagospodarowywane w pierwszej kolejności poprzez przekazywanie innym jednostkom Lasów Państwowych z terenu RDLP oraz ewentualnie pozostałym jednostkom Lasów Państwowych.

lowieckiego (4 687,06 zł), zajęciami studialnymi z hodowli lasu (6 645,52 zł brutto) i sprzedażą drewna²⁹ (17 273,06 zł brutto). Sprzedaż na rzecz pozostałych jednostek dotyczyła w szczególności usług transportowych, usług noclegowych, zajęć studialnych z hodowli lasu.

Na podstawie pięciu transakcji (dobór celowy przy zastosowaniu kryterium wartości lub nietypowości transakcji) ustalono, że: [1] obciążanie z tytułu dzierżawy obwodu lowieckiego następowało na podstawie otrzymywanych not księgowych; [2] sadzonki wyceniane były wg cennika wydawanego corocznie na podstawie decyzji Nadleśniczego, który był sporządzany po kosztach produkcji szkółkarskiej rachunkiem ciągnionym, cennik zawierał wydzielony koszt sadzonek dla jednostek administracyjnych Lasów Państwowych, który nie obejmował naliczonego zysku; [3] wycena usług transportowych (wynajmu samochodu) była dokonywana na podstawie kalkulacji kosztów, obejmujących koszt oleju napędowego, ubezpieczenia pojazdu, amortyzacji, usług remontowych; [4] nasiona wyceniane były rachunkiem ciągnionym obejmującym koszty poniesione od pozyskania lub zakupu nasion, w tym za przechowywanie i ocenę nasion; [5] obciążanie z tytułu zajęć studialnych z hodowli lasu uwzględniało transport (kalkulacja) i wyżywienie (zakup usługi). Sprzedaż zbadanych wyrobów i usług między jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych, o których mowa w § 2 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej, była realizowana po koszcie wytworzenia, zgodnie z § 15 ww. rozporządzenia.

Wyżej wymieniona sprzedaż była ewidencjonowana (tak jak dla wszystkich kontrahentów) na koncie 200 „Należności z tytułu dostaw i usług”. Sprzedaż wyrobów i usług dla jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych nie była wyodrębniona w sprawozdaniu rocznym.

(dowód: akta kontroli str. 983-1053, 1833-1908)

4.2.5. Nadleśnictwo w latach 2011-2013 dokonało sprzedaży środków trwałych uzyskując przychód w wysokości 116 964,82 zł, ponosząc koszty w wysokości 228 802,35 zł i osiągając finalnie stratę na tych transakcjach w wysokości 111 837,53 zł. Sprzedaż środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych ewidencjonowano na kontach: 7601000 „Przychody ze sprzedaży środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych” i 76101 „Koszty sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych”. W roku 2011 przychody wyniosły 45 132,74 zł, a koszty 123 090,29 zł (strata 77 957,55 zł). W 2012 r. przychody wyniosły 70 323,95 zł, a koszty 105 712,06 zł (strata 35 388,11 zł). Natomiast w 2013 r. przychody wyniosły 1 508,13 zł, koszty nie wystąpiły (zysk 1 508,13 zł). W ujęciu szczegółowym (dla grup transakcji) sprzedaż kształtowała się następująco: samochód (przychody 10 160,00 zł, koszty 805,78 zł, zysk 9 354,22 zł), lokale mieszkalne (przychody 103 740,41 zł, koszty 226 962,47 zł, strata (-)123 222,06 zł), używane telefony komórkowe, narzędzia i wyposażenie (przychody 2 031,90 zł, koszty 240,00 zł, zysk 1 791,90 zł), używany sprzęt komputerowy (przychody 1 032,51 zł, koszty 0,00 zł, zysk 1 032,51 zł), koszty (ogłoszenia o sprzedaży, wyceny, opłaty za mapy geodezyjne) - (-)794,10 zł.

²⁹ Obciążenie za pozyskanie, wyrobienie i zagospodarowanie drewna przez Nadleśnictwo Wałbrzych z terenów Nadleśnictwa Kamienna Góra (Leśnictwo Grzędy, oddział 79a na granicy nadleśnictw). Powołano wspólny zespół, który określił masę pozyskanego drewna – 86,67 m³ (na podstawie tablic do określenia pierśnicy, miąższości drewna na podstawie średnicy ściętych pniaków). Strony ustaliły cenę za 1m³ drewna w wysokości 225,48 zł netto pomniejszoną o przeciętny koszt pozyskania i zrywki poniesiony za 9 miesięcy w Nadleśnictwie Wałbrzych (63,45 zł netto). Wystawiono fakturę VAT dnia 31.10.2013 r. za drewno pozyskane w leśnictwie Grzędy (cena netto za 1m³ – 162,03 zł). Zgodnie z PUL w ww. oddziale zaplanowano wykonanie cięć rębnych – rębni IVD w 2 nawrotach. Zgodnie z tymi wskazówkami gospodarczymi leśniczy Leśnictwa Grzędy zaprojektował w 2012 r. – wykonane następnie w 2013 r. cięcia rębne.

Stratę na sprzedaży środków trwałych zanotowano w latach 2011-2012, którą poniesiono na sprzedaży lokali mieszkalnych wraz z przynależnościami. Powodem wystąpienia straty była sprzedaż nieruchomości, które nie zostały umorzone w 100%, a wartości nieumorzona wyniosła w 2011 r. - 117 478,96 zł, a w 2012 r. - 102 930,36 zł.

Na próbie dwóch transakcji o najwyższej stracie (sprzedaż lokali mieszkalnych³⁰) ustalono, że sprzedaż odbyła się zgodnie z warunkami określonymi w art. 40a ustawy o lasach (m.in. posiadano operaty szacunkowe nieruchomości, lokale zostały zatwierdzone do sprzedaży przez DGLP, osoby uprawnione złożyły w terminie oświadczenia o zamiarze nabycia lokali, lokale sprzedano uprawnionym osobom, cena uległa obniżeniu o 95% z racji wieloletniego zatrudnienia w Nadleśnictwie).

(dowód: akta kontroli str. 962-979)

4.2.6. W latach 2011-2013 (na dzień bilansowy) nie występowały zapasy, które utraciły wartość użytkową (niepełnowartościowe), wobec czego nie dokonywano z tego tytułu odpisów aktualizujących. Ujawnianie zapasów przelegujących powyżej 12 miesięcy i ocena ich przydatności było przeprowadzane corocznie w okresie inwentaryzacji składników majątkowych Nadleśnictwa, zgodnie z § 13 ust. 3 *Instrukcji magazynowej* – technika spisu materiałów magazynowych, materiałów w przerobie, produktów niedrzewnych. Natomiast zapasy drewna przelegującego były monitorowane na bieżąco celem nie dopuszczenia do jego deprecjacji. Nadto do obowiązków zespołu spisowego należało ocenianie jakości spisywanego drewna, zgodnie z § 13 ust. 6 *Instrukcji inwentaryzacyjnej*. Informacje o dokonywaniu przez zespoły spisowe oceny użyteczności inwentaryzowanych składników majątkowych umieszczane były w sprawozdaniach zespołu spisowego z przeprowadzonego spisu z natury. Informacje takie były również wykazywane w protokołach komisji inwentaryzacyjnych, jeżeli wystąpiły przypadki stwierdzenia przez zespoły spisowe składników majątku, które nie są przydatne w działalności gospodarczej. W latach 2011-2012 nie stwierdzano materiałów zbędnych, jedynie w 2013 r. stwierdzono materiały zbędne i w dniu 19 grudnia 2013 r. na wniosek Komisji inwentaryzacyjnej z dnia 28 października 2013 r. dokonano fizycznej likwidacji 104 szt. aluminiowych tabliczek znamionowych w magazynie Leśnictwa Ogorzelec, z uwagi na to, że nie będą już wykorzystywane na plantacji jodły, gdyż nie planowano dosadzeń szczepów na tej plantacji, która została założona ponad 10 lat temu. Likwidacja nastąpiła poprzez sprzedaż tabliczek do punktu złomu (26,88 zł). Na podstawie sporządzonych wykazów zapasów za lata 2011-2013 z podziałem na okresy przelegiwania (materiały w magazynie, produkty gotowe, materiały w przerobie) stwierdzono, że wszystkie materiały magazynowe, które wykazano w przedziale czasowym powyżej 12 miesięcy w poszczególnych latach zostały wydane z magazynu.

(dowód: akta kontroli str. 805, 807-825)

4.2.7. Nadleśnictwo odsetki od nieterminowej zapłaty należności ewidencjonowało na koncie 75008 „Odsetki od nieterminowej zapłaty faktur”, z podziałem na niepodlegające pdop³¹ (konto 750081) i podlegające pdop (konto 750082). Wartość naliczonych odsetek za 2011 r. wyniosła 2 859,08 zł, w tym odsetki od należności za drewno – 450,17 zł, za dzierżawę gruntów – 98,71 zł i od należności czynszowych – 2 310,20 zł. Z kolei w 2012 r. wartość naliczonych odsetek wyniosła 1 405,96 zł, w tym za drewno – 289,18 zł, za dzierżawę gruntów – 159,68 zł i od należności

³⁰ Lokal mieszkalny z pomieszczeniami gospodarczymi przy ul. Storczykowej 4 w Kamiennej Górze (strata 34 929,35 zł – 2012 r.), lokal mieszkalny z pomieszczeniami gospodarczymi przy ul. Bohaterów Getta 29a/6 w Kamiennej Górze (strata 34 601,69 zł – 2011 r.).

³¹ Podatek dochodowy od osób prawnych.

czynszowych – 957,10 zł. Natomiast w 2013 r. wartość naliczonych odsetek wyniosła 2 496,68 zł, w tym za drewno – 1 183,08 zł, za dzierżawę gruntów – 117,70 zł i od należności czynszowych – 1 195,90 zł. Na dzień 24 lipca 2014 r. nie wyegzekwowano odsetek od czynszów (trzech dłużników) w wysokości 3 704,80 zł oraz odsetek od dzierżawy gruntów (trzech dłużników) w wysokości 26,04 zł.

Według stanu na koniec 2011 r. należności ogółem z tytułu dostaw i usług³² wynosiły 495 420,10 zł, w tym należności przeterminowane 352 684,98 zł (na całość kwoty utworzono odpis aktualizujący wartość należności). Z kolei wg stanu na koniec 2012 r. należności te ogółem wynosiły 800 773,97 zł, w tym należności przeterminowane 598 258,77 zł (odpis aktualizujący na kwotę 324 208,97 zł). Natomiast wg stanu na koniec 2013 r. należności ogółem wyniosły 391 356,97 zł, w tym należności przeterminowane 363 322,48 zł (odpis aktualizujący na kwotę 305 679,67 zł). Nadto wg stanu na koniec 2011 r. należności wykazane w pozycji „inne”³³ bilansu wynosiły 373 786,44 zł, w tym przeterminowane – 63 568,63 zł (utworzono odpis aktualizujący wartość należności na kwotę 63 429,57 zł), wg stanu na koniec 2012 r. należności te wynosiły 339 820,97 zł, w tym przeterminowane 4 713,41 zł (na całość kwoty utworzono odpis aktualizujący) i wg stanu na koniec 2013 r. należności inne wynosiły 293 621,66 zł, w tym przeterminowane 14 461,26 zł (odpis aktualizujący na kwotę 12 703,26 zł).

Szczegółowym badaniem objęto próbę 13 sald (dobór celowy z uwzględnieniem kryteriów wartości i czasu przeterminowania). Konto 2901 „Odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu sprzedaży drewna”, wg stanu na koniec roku 2011, 2012 i 2013 wykazywało salda w wysokości odpowiednio: 342 815,59 zł, 313 825,95 zł i 290 837,81 zł. Analiza tego konta, wg stanu na dzień 24 lipca 2014 r. wykazała, że: [1] kwota 279 916,72 zł dotyczy dwóch należności powstałych przed 2005 r., co do których Nadleśnictwo w roku 2004 i 2005 złożyło wnioski o umorzenie należności do DGLP za pośrednictwem DRDLP (zakończone postępowania upadłościowe) – wnioski nie zostały rozpatrzone; [2] w przypadku jednej należności toczy się postępowanie upadłościowe (4 391,32 zł); [3] w przypadku następnej prowadzona jest egzekucja komornicza (746,40 zł); [4] w przypadku kolejnej należności (800,00 zł) w związku z bezskuteczną egzekucją komorniczą oraz zaprzestaniem działalności gospodarczej złożono we wrześniu 2012 r. wniosek do RDLP o umorzenie należności (w trakcie kontroli NIK zwrócono się z pisemnym zapytaniem do RDLP o stan załatwienia sprawy wobec braku jakichkolwiek informacji); [5] kolejna należność (932,50 zł) nie została wyegzekwowana w związku z zawieszeniem działalności gospodarczej, jednakże wg informacji pozyskanych w trakcie kontroli NIK z CEIDG dłużnik wznowił działalność w styczniu 2014 r. i Nadleśnictwo przystąpi do wyegzekwowania długu; [6] pozostała należność w wysokości 4 050,87 zł została uregulowana w 2014 r.

Konto 2902 „Odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw i usług – poza drewnem” wg stanu na koniec roku 2011, 2012 i 2013 wykazywało salda w wysokości odpowiednio: 9 869,39 zł, 10 383,02 zł i 14 841,86 zł. Analiza tego konta, wg stanu na dzień 24 lipca 2014 r. wykazała, że: odpisy dotyczą trzech spraw związanych z należnościami czynszowymi. W przypadku jednego dłużnika w styczniu 2012 r. wypowiedziano umowę najmu, egzekucja komornicza nie odniosła skutku, w sierpniu 2014 r. sprawa miała być rozpatrywana przez Urząd Miasta w Lubawce (przydział lokalu socjalnego), w przypadku dwóch kolejnych dłużników regulują oni częściowo zapłatę zaległych czynszów.

Należności przeterminowane z tytułu dostaw i usług wykazane na koniec 2013 r., na które nie utworzono odpisu aktualizującego, wynosiły 57 642,81 zł, na dzień 24 lipca

³² Konta 2901 i 2902.

³³ Należności netto (poz. 47 bilansu) – konta 2903 i 2904.

2014 r. wynosiły natomiast 9 332,52 zł (czterej dłużnicy, gdzie wobec jednego w maju 2014 r. uzyskano sądowy nakaz zapłaty, w czerwcu 2014 r. uregulował należność główną i do zapłaty pozostały koszty zastępstwa procesowego w wysokości 1 200,00 zł; wobec kolejnego w lipcu 2014 r. uzyskano sądowy nakaz zapłaty na kwotę 7 002,00 zł; wobec następnego kilkakrotnie wysyłano wezwanie do zapłaty i pod koniec 2014 r. Nadleśnictwo zamierza rozwiązać umowę dzierżawy gruntu i skierować sprawę do sądu – 786,32 zł; w przypadku ostatniego dłużnika wysłano w czerwcu 2013 r. wezwanie do zapłaty – 488,01 zł).

Analiza konta 2903 „Odpisy aktualizujące wartość pozostałych należności”, wg stanu na dzień 24 lipca 2014 r., wykazała saldo w wysokości 4 713,41 zł dotyczące tzw. należności trudnych do odzyskania, bowiem dotyczących czterech należności za kradzieże drewna i jednej należności za drewno zabezpieczonej hipoteką na majątku. Nadleśnictwo systematycznie wysyłało wezwania do zapłaty. Najwyższa kwota zadłużenia (1 115,16 zł) była objęta egzekucją komorniczą, która okazała się bezskuteczna, natomiast kwotę 3 321,49 zł zabezpiecza hipoteka. Natomiast analiza konta 2904 „Odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych” wykazywała saldo w wysokości 7 989,85 zł, które dotyczyło przypadających do zapłaty na koniec 2013 r. rat za sprzedane w listopadzie 2012 r. mieszkanie (wraz z oprocentowaniem), które nie zostały uregulowane w terminie. Nadleśnictwo wszczęło egzekucję komorniczą, w wyniku której w marcu 2014 r. odzyskano kwotę 82,18 zł.

Należności przeterminowane wykazane w pozycji „inne” bilansu, nieobjęte odpisem aktualizującym (1 758,00 zł), stanowiły należności za kradzieże drewna powstałe w II półroczu 2013 r.

Nadleśnictwo tworzyło odpisy aktualizujące wartości należności w sytuacji wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 35b ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³⁴.

(dowód: akta kontroli str. 145, 1074-1104)

4.2.8. Wysokość naliczonych kar umownych z tytułu nieodebrania drewna w latach 2011-2013 wyniosła łącznie 206 306,46 zł, z tego wg stanu na dzień 7 lipca 2014 r. zapłacono (pobrano) 191 891,97 zł. Niezapłacone należności z tego tytułu pochodziły z lat 2012-2013 i wynosiły 14 414,49 zł (pięciu dłużników), co stanowiło 7,0% naliczonych kar umownych.

Nadleśnictwo podejmowało czynności zmierzające do wyegzekwowania kar. W przypadku kary z 2012 r. (566,40 zł) egzekucja komornicza była w toku. Z kolei w przypadku kar za 2013 r.: w odniesieniu do jednej z kar (7 002,00 zł) w miesiącu lipcu 2014 r. uzyskano sądowy nakaz zapłaty; w odniesieniu do dwóch kar (6 501,89 zł) ponowne wezwania do zapłaty wysłano w miesiącu czerwcu 2014 r., a jeżeli dłużnicy nie uregulują należności, wg wyjaśnienia Nadleśniczego sprawy zostaną skierowane do sądu. Natomiast w odniesieniu do jednej kary (344,20 zł) Nadleśnictwo wystosowało wezwanie do zapłaty w czerwcu 2013 r. i do końca lipca 2014 r. nie podejmowało żadnych czynności w tej sprawie.

W Nadleśnictwie w badanym okresie wystąpił pojedynczy przypadek odstąpienia od wyegzekwowania naliczonej kary za nieodebrane drewno. Notą księgową z dnia 10 sierpnia 2011 r. na kwotę 6 928,35 zł obciążono kontrahenta karą za odstąpienie od umowy kupna-sprzedaży drewna nr S1000035, zawartej na okres od 1 stycznia 2011 r. do 31 lipca 2011 r. Kontrahent wystąpił pismem z dnia 16 sierpnia 2011 r. o odstąpienie od ww. kary umownej, gdyż w części okresu realizacji umowy, tj. w dniach od 17 kwietnia 2011 r. do 20 maja 2011 r. przebywał w szpitalu z uwagi na zawał mięśnia sercowego, wstrząs kardiogeny i zatrzymanie krążenia, co

³⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm. (dalej: „ustawa o rachunkowości”).

uniemożliwiło mu prowadzenie na pewien czas działalności gospodarczej. Nadleśnictwo pismem z dnia 15 września 2011 r. do kontrahenta odstąpiło od tej kary i zwróciło skompensowaną z zaliczki na poczet kary kwotę 5 595,38 zł na jego rachunek bankowy.

(dowód: akta kontroli str. 1058-1073, 1100)

4.2.9. W Nadleśnictwie zobowiązania wyceniane są w kwocie wymagającej zapłaty, zgodnie z pkt 2.1. Zasad (polityki) rachunkowości. Na podstawie wydruków sald kont z SILP na koniec lat 2011-2013 (na dzień bilansowy) stwierdzono, że w Nadleśnictwie nie wystąpiły zobowiązania przeterminowane. Na podstawie sald konta 75108 „Odsetki za nieterminowe regulowanie zobowiązań” z lat 2011-2013 stwierdzono księgowanie odsetek w 2013 r. w kwocie 5,92 zł (0,52 zł na rzecz PTK Centertel za jednodniowe opóźnienie w zapłacie faktury za usługi telekomunikacyjne z powodu opóźnienia we wpływie faktury do Działu Księgowości; 5,40 zł na rzecz PGNiG za dostarczane paliwo gazowe z powodu zmian oprogramowania Minibank24 i utraty wcześniej wprowadzonego zlecenia płatności).

(dowód: akta kontroli str. 806, 826-855)

4.2.10. Nadleśnictwo nie posiadało akcji i udziałów w innych spółkach.

(dowód: akta kontroli str. 794, 799-801)

4.2.11. Ewidencja ilościowa i wartościowa powierzonego w zarząd mienia Skarbu Państwa, o której mowa w § 8 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej, prowadzona była na podstawie: [1] zarządzenia nr 67 DGLP z dnia 17 lipca 2001 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania lasów, gruntów i innych nieruchomości w Lasach Państwowych i [2] zarządzenia Nr 26 DGLP z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie ustalania wartości lasów i gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa pozostających w zarządzie PGL LP. Ewidencję gruntów stanowił komputerowy zbiór danych w SILP. W Nadleśnictwie ewidencję map gruntów prowadzono w postaci mapy numerycznej. W latach 2011-2013 dokonywana była wycena lasów i gruntów w podsystemie LAS, która to stanowi ewidencję pozabilansową. Dane o nieruchomościach Nadleśnictwa ujętych w ewidencji pozabilansowej (podsystemie LAS, nie księgowane na koncie pozabilansowym), zostały wykazane po raz pierwszy w załączniku UZ-9 do bilansu za 2013 r.

Zgodnie z ww. zarządzeniem Nr 26 DGLP z dnia 20 maja 2010 r., przy określaniu wartości nieruchomości przeznaczonych na cele rolne lub leśne, w przypadku braku transakcji rynkowych stosuje się metodę wskaźników szacunkowych gruntów. Przy stosowaniu tej metody wartość gruntu określa się jako iloczyn wskaźnika szacunkowego 1 ha gruntu i ceny 1 decytony ziarna żyta albo ceny 1 m³ drewna. Zgodnie z § 2 i 3 ww. zarządzenia, ustalenie wartości lasów i gruntów odbywa się wg powyższej metody, poprzez wyliczenie wartości każdego wydzielenia w nadleśnictwie w SILP. Odbywa się ono wg stanu na dzień 31 grudnia każdego roku po aktualizacji SILP o zdarzenia gospodarcze, na podstawie odrębnych raportów, poczynając od 31 grudnia 2010 r. Wartość lasów i gruntów ewidencjonowana jest w księgach rachunkowych pozabilansowo.

Według danych z SILP (ewidencja ilościowa i wartościowa powierzonego w zarząd mienia Skarbu Państwa), Nadleśnictwo było w posiadaniu gruntów o powierzchni: w 2011 r. ogółem 16 112,61 ha, w tym lasy – 15 815,11 ha; w 2012 r. ogółem 16 114,48 ha, w tym lasy – 15 820,69 ha; w 2013 r. ogółem 16 114,13 ha, w tym lasy – 15 820,67 ha. W sprawozdaniach finansowych (bilansach) Nadleśnictwo wykazywało: w 2011 r. powierzchnię ogółem 3,71 ha, w tym lasy – 2,51 ha, (o wartości ogółem 32 951,72 zł, w tym lasy 28 517,25 zł); w 2012 r. powierzchnię ogółem 3,49 ha, w tym lasy – 2,51 ha (o wartości ogółem 29 140,61 zł, w tym lasy – 28 517,25 zł); w 2013 r. powierzchnię ogółem 3,49 ha, w tym lasy – 2,84 ha (o wartości ogółem 29 140,61 zł, w tym lasy – 28 727,16 zł). Według danych

zawartych w SILP (ewidencja pozabilansowa) wartość powierzonego w zarząd mienia Skarbu Państwa wynosiła: w 2011 r. – 806 915 727,54 zł, w tym lasy – 806 157 712,84 zł; w 2012 r. – 808 786 739,97 zł, w tym lasy – 808 035 253,28 zł; w 2013 r. – 744 226 071,08 zł, w tym lasy – 743 539 923,18 zł.

(dowód: akta kontroli str. 944-960)

4.3. Ocena sytuacji majątkowo-finansowej Nadleśnictwa

Opis stanu
faktycznego

4.3.1. Bilans sporządzony na dzień 31 grudnia roku 2011, 2012 i 2013, po stronie aktywów i pasywów wykazywał odpowiednio: 20 138 382,75 zł, 21 774 474,53 zł i 19 578 177,17 zł. Rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 i 2012 wykazał zysk netto w wysokości odpowiednio: 4 439 058,93 zł i 1 159 954,05 zł. Natomiast rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. wykazał stratę netto w wysokości (-)1 615 134,49 zł³⁵. Zestawienie zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 i 2012 r. wykazało wzrost kapitału własnego o kwotę odpowiednio: 2 894 735,23 zł i 691 026,75 zł. Z kolei zestawienie zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. wykazało zmniejszenie kapitału własnego o kwotę 2 977 800,96 zł. Rachunek przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 i 2013 r. wykazał zmniejszenie stanu środków pieniężnych netto o kwotę odpowiednio: 55 029,34 zł i 3 561 328,82 zł. Natomiast rachunek przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r. wykazał zwiększenie stanu środków pieniężnych o kwotę 231 181,68 zł.

Aktywa trwałe na dzień 31 grudnia 2011, 2012 i 2013 r. wzrastały i wynosiły odpowiednio: 8 546 611,05 zł, 9 852 647,86 zł i 11 628 893,31 zł, w tym rzeczowe aktywa trwałe odpowiednio 8 515 864,86 zł, 9 790 392,56 zł i 11 584 254,99 zł. Aktywa obrotowe na dzień 31 grudnia 2011, 2012 i 2013 r. wynosiły odpowiednio: 11 591 771,70 zł, 11 921 826,67 zł i 7 949 277,86 zł, w tym inwestycje krótkoterminowe (środki pieniężne w kasie i na rachunku) odpowiednio: 10 052 675,80 zł, 10 283 857,48 zł i 6 722 528,66 zł. Kapitały (fundusze) własne na dzień 31 grudnia 2011, 2012 i 2013 r. wynosiły odpowiednio: 16 065 569,51 zł, 16 756 596,26 zł i 13 778 795,57 zł, w tym kapitał podstawowy odpowiednio: 10 541 961,88 zł, 14 610 297,97 zł i 14 407 585,82 zł. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania wzrastały i wynosiły w tych latach odpowiednio: 4 072 813,24 zł, 5 017 878,27 zł i 5 799 375,60 zł, w tym zobowiązania krótkoterminowe odpowiednio: 2 349 374,29 zł, 3 058 719,25 zł i 3 694 796,04 zł.

Majątek ogółem zwiększył się w 2012 r. o 8,1% w porównaniu z rokiem 2011. Zwiększeniu uległy: aktywa trwałe o 15,2%, majątek obrotowy o 2,8%, zapasy o 66,2%, inwestycje krótkoterminowe o 2,2%, kapitał własny o 4,3%, zobowiązania i rezerwy o 23,2%. Zmniejszyły się należności krótkoterminowe o 3,6%. W strukturze majątku obrotowego największy udział stanowiły inwestycje krótkoterminowe, tj. 86,2%. Z kolei w 2013 r. majątek ogółem zmniejszył się o 10,1% w porównaniu do 2012 r. Zwiększeniu uległy: aktywa trwałe o 18,0% oraz zobowiązania i rezerwy o 15,5%. Zmniejszyły się: majątek obrotowy o 33,3%, zapasy o 41,6%, należności krótkoterminowe o 28,3%, inwestycje krótkoterminowe o 34,7%, kapitał własny o 17,8%. W strukturze majątku obrotowego największy udział stanowiły inwestycje krótkoterminowe, tj. 84,5%.

³⁵ W latach 2011-2013 wynik finansowy netto dla Nadleśnictwa w planach finansowo-gospodarczych ustalony był w wysokościach odpowiednio: 366,7 tys. zł, 572,3 tys. zł i 532,9 tys. zł. Obowiązuje zasada osiągania wyniku finansowego na działalności ubocznej, dodatkowej, finansowej i operacyjnej. Wynik na działalności administracyjnej i podstawowej ustalany jest na poziomie bezwynikowym regulowanym przez wysokość odpisu na fundusz leśny.

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w latach 2011, 2012 i 2013 ulegały obniżeniu i wyniosły odpowiednio: 29 118 839,53 zł, 28 802 326,60 zł i 27 799 937,53 zł, w tym przychody z działalności podstawowej odpowiednio: 29 050 138,62 zł, 28 762 294,67 zł i 27 756 750,53 zł. Z kolei koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów wzrastały i wyniosły odpowiednio: 16 576 719,02 zł, 18 935 626,66 zł, 19 874 012,47 zł, w tym koszty wytworzenia w działalności podstawowej odpowiednio: 16 500 568,52 zł, 18 873 452,34 zł i 19 817 894,88 zł.

W 2012 r. przychody ogółem spadły o 0,8% w porównaniu do 2011 r., koszty ogółem wzrosły o 11,8% w porównaniu do 2011 r. Zysk brutto na działalności gospodarczej w 2012 r. pogorszył się o 71,4% w porównaniu z rokiem 2011. Z kolei w 2013 r. przychody ogółem spadły o 4,3% w porównaniu do roku 2012, koszty ogółem wzrosły o 5,4% w porównaniu do 2012 r. Zysk brutto na działalności gospodarczej w 2013 r. pogorszył się o 2 807,0 tys. zł w porównaniu z rokiem 2012.

W 2012 r. koszty rodzajowe wzrosły w stosunku do 2011 r. o 3 282 119,27 zł (13,1%). Największy udział w kosztach ogółem stanowiły usługi obce – 12 398 152,45 zł, których wzrost w porównaniu do 2011 r. wyniósł kwotę 967 144,07 zł (o 8,5%). Duży udział w kosztach ogółem miały wynagrodzenia łącznie z ubezpieczeniami społecznymi i świadczeniami, które wzrosły w porównaniu do 2011 r. o 624 418,35 zł (9,6%). Natomiast w 2013 r. koszty rodzajowe wzrosły w stosunku do 2012 r. o 1 127 893,29 zł (4,0%). Największy udział w kosztach ogółem stanowiły usługi obce – 13 630 394,18 zł, których wzrost w porównaniu do 2012 r. wyniósł kwotę 1 232 241,73 zł (o 9,9%). Duży udział w kosztach ogółem miały także wynagrodzenia łącznie z ubezpieczeniami społecznymi i świadczeniami, które wzrosły w porównaniu do 2012 r. o 419 989,90 zł (6,0%).

W latach 2011-2013 spadał wskaźnik pokrycia majątku trwałego kapitałem własnym (stałym), który w 2011 r. wynosił 188,0%, a w 2013 r. 118,5%, tj. spadek o 69,5% (bezpieczny wskaźnik to 100-150%). Wskaźniki rentowności uległy w badanym okresie pogorszeniu, gdyż: [1] rentowność majątku w 2011 r. wynosiła 22,0%, a w 2013 r. (-)8,2%, tj. pogorszyła się o 30,2%; [2] rentowność kapitału własnego w 2011 r. wyniosła 27,6%, a w 2013 r. (-)11,7%, tj. pogorszyła się o 39,3%; [3] rentowność netto sprzedaży w 2011 r. wyniosła 15,2%, a w 2013 r. (-)5,8%, tj. pogorszyła się o 21,0%. Wskaźniki rentowności przyjmowały w latach 2011-2012 wartości wyższe niż wskaźniki obliczone dla PGL LP, co wskazuje na relatywnie lepszą sytuację finansową Nadleśnictwa niż całego PGL LP, za wyjątkiem roku 2013, gdzie były ujemne. Wskaźniki płynności ulegały w badanym okresie również pogorszeniu. Wskaźnik płynności I stopnia w 2011 r. wynosił 4,9, a w 2013 r. wynosił 2,1 (zadawalający poziom wskaźnika mieści się w granicach od 1,2 do 2). Natomiast wskaźnik płynności II stopnia w 2011 r. wynosił również 4,9, a w 2013 r. wynosił 2,1 (pozytywny wskaźnik jest wielkości 1). Z kolei wskaźnik płynności III stopnia w 2011 r. wynosił 4,3, a w 2013 r. 1,9, co oznacza, że Nadleśnictwo posiadało własne środki pieniężne na regulowanie swoich zobowiązań. Wskaźniki płynności przyjmowały w latach 2011-2012 wartości wyższe niż wskaźniki obliczone dla PGL LP, co wskazuje na relatywnie wyższą płynność finansową niż w całym PGL LP, za wyjątkiem roku 2013, gdzie były niższe niż wskaźniki obliczone dla PGL LP. Wskaźniki zadłużenia utrzymywały się na relatywnie niskim poziomie, co wskazuje na bezpieczną strukturę finansowania i brak zagrożenia dla terminowego regulowania zobowiązań, jednak i tak wskaźniki te wzrastały, gdyż: [1] wskaźnik ogólnego zadłużenia w 2011 r. wynosił 20,2%, a w 2013 r. 29,6%, tj. pogorszenie o 9,4%; [2] wskaźnik zadłużenia kapitału własnego w 2011 r. wynosił 25,4%, a w 2013 r. 42,1%, tj. pogorszenie o 16,7%. Wskaźniki efektywności przedstawiały się następująco: [1] produktywność majątku nieznacznie zmalała, bo w 2011 r.

wynosiła 1,5, a w 2013 r. 1,4; [2] wskaźnik rotacji środków trwałych zmalał, bo w 2011 r. wynosił 4,9, a w 2013 r. 3,0; [3] wskaźnik rotacji majątku obrotowego wzrósł, bo w 2011 r. wynosił 2,5, a w 2013 r. 3,5 (im wyższy, tym lepsza kondycja finansowa); [4] szybkość obrotów zapasów w 2011 i 2013 r. wynosiła 2,2 dni; [5] szybkość obrotów należności w 2011 r. wynosiła 16,2 dni, a w 2013 r. 11,7 dni, tj. poprawa o 4,5 dni; [6] szybkość obrotu zobowiązań w 2011 r. wynosiła 29,1 dni, a w 2013 r. wynosiła 47,9 dni, tj. pogorszenie o 18,8 dni.

Wysoki zysk za 2011 r. wynikał ze zwiększonych przychodów ze sprzedaży w Nadleśnictwie, które wyniosły 29.118,8 tys. zł i były wyższe o 6.703,3 tys. zł (o 29,9%) w stosunku do roku 2010. Wzrost wartości sprzedaży spowodowany był większymi przychodami ze sprzedaży drewna o 7.012,8 tys. zł (wzrost o 31,9%), który osiągnięto w wyniku zwiększenia sprzedaży masy drewna o 10,61% oraz przeciętnej ceny 1m³ drewna o 19,3% w porównaniu do 2010 r. Z kolei w 2012 r. przychody ze sprzedaży były niższe o 316,5 tys. zł (1,1%) w stosunku do roku poprzedniego, a spadek ten był spowodowany głównie mniejszymi przychodami ze sprzedaży drewna o 296,9 tys. zł (spadek o 1,0%). Wpływ na wynik finansowy roku 2013 miały przede wszystkim zdarzenia dotyczące kosztów, na których poniesienie uzyskano zgodę RDLP: [1] w wyniku ulewnych deszczy w czerwcu 2013 r. zniszczeniu uległa infrastruktura drogowa, straty wyceniono na 1.837,8 tys. zł, a wykonanie remontów uszkodzonych dróg wyniosło 1.229,4 tys. zł, teren Nadleśnictwa znalazł się w wykazie gmin poszkodowanych w wyniku działania żywiołu³⁶; [2] inwestycje wspólne z administracją samorządową dotyczące przebudowy dróg, na które wydano 425,0 tys. zł, gdyż z uwagi na intensywne pozyskiwanie drewna i ograniczenia nośności dróg gminnych, gdzie urzędy gmin zaczęły domagać się partycypacji zniszczonych dróg, wydatki poniesiono celem zapobiegnięcia ograniczeń w transporcie drewna. Na osiągnięcie straty wpływ miały także zdarzenia dotyczące przychodów: [1] nie osiągnięto planowanej przeciętnej ceny sprzedaży drewna z uwagi na spadek cen rynkowych drewna oraz zwiększenie upustów na cenę drewna ze stopy referencyjnej 0,16% na 1%, plan sprzedaży drewna wynosił 28.207,0 tys. zł został wykonany na poziomie 27.650,9 tys. zł; [2] nie osiągnięto planowanych przychodów finansowych na kwotę 196,0 tys. zł z tytułu odsetek od lokat bankowych z uwagi na bardzo duży spadek oprocentowania lokat, nawet powyżej 2 punktów procentowych, co drastycznie zmniejszyło przychody z tego tytułu.

Przekroczenie kosztów sprzedaży w 2011 r. spowodowane było uzyskaniem wyższych przychodów ze sprzedaży drewna i naliczeniem odpisu podstawowego na fundusz leśny w wysokości wyższej od planowanej o 712,8 tys. zł, natomiast wzrost kosztów sprzedaży w 2013 r. spowodowany był usuwaniem skutków powodzi na kwotę 1.229,4 tys. zł.

W 2013 r. nastąpił spadek wartości ogółem o 3 561 328,82 zł (34,7%) i w całości dotyczył środków pieniężnych, co wiązało się przede wszystkim ze zmniejszenia przychodów ze sprzedaży o ok. 1 mln zł, zwiększeniem kosztów wytworzenia o ok. 1 mln zł oraz przekazaniem środków pieniężnych do DGLP – ok. 1 mln zł.

W 2012 r. w stosunku do 2011 r. zobowiązania i rezerwy na zobowiązania wzrosły o kwotę ogółem 945,1 tys. zł, w tym rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne o 92,5 tys. zł, zobowiązania krótkoterminowe o 709,3 tys. zł oraz rozliczenia międzyokresowe o 141,9 tys. zł. Rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne wykazują tendencję wzrostową w związku ze wzrostem wynagrodzeń, przy stabilnym zatrudnieniu. Wzrost zobowiązań z tytułu dostaw i usług, przy braku

³⁶ Rozporządzenie Prezesa rady Ministrów z dnia 4 września 2013 r. w sprawie gmin poszkodowanych w wyniku działania żywiołu od kwietnia do lipca 2013 r., w których stosuje się szczególne zasady odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1029).

zobowiązań przeterminowanych wynikał z wykonania bieżących zadań gospodarczych. Wzrost innych zobowiązań wiązał się z wpłatą zabezpieczenia należytego wykonania umowy na prace leśne, w związku z zawarciem umowy na trzy lata. Z kolei wzrost rozliczeń międzyokresowych wystąpił w związku z oddaniem do użytkowania w listopadzie 2012 r. zbiornika retencyjnego, finansowanego częściowo ze środków UE. Natomiast w 2013 r. zobowiązania i rezerwy na nie w porównaniu do 2012 r. wzrosły o kwotę 781,5 tys. zł, w tym rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne o 141,3 tys. zł i zobowiązania krótkoterminowe o 636,1 tys. zł. Zobowiązania krótkoterminowe wykazywały dalszy wzrost z uwagi na kolejną wpłatę zabezpieczenia na należyte wykonanie trzy letniej umowy na prace leśne, w miesiącu grudniu 2013 r. otrzymano też odszkodowanie z tytułu części szkód powodziowych, które zaksięgowano na koncie 249 celem rozliczenia w 2014 r. Saldo konta 213 wzrosło z uwagi na zafakturowanie w grudniu 2013 r. wykonanych usług przebudowy dróg leśnych przez Zakład Usług Leśnych we Wrocławiu.

Wzrost kosztów ogólnego zarządu wynikał przede wszystkim ze wzrostu wynagrodzeń i świadczeń na rzecz pracowników Służby Leśnej.

Na pogorszenie wskaźników rentowności wpływ miał przede wszystkim ujemny wynik finansowy (strata) za 2013 r. Na wzrost wskaźników zadłużenia wpływ miały przede wszystkim: wzrost zobowiązań, spadek wartości aktywów spowodowany głównie uzyskaną w 2013 r. stratą netto oraz zmniejszenie kapitału własnego. Z kolei na pogorszenie wskaźników efektywności wpływ miał przede wszystkim wzrost zobowiązań i spadek przychodów ze sprzedaży netto.

(dowód: akta kontroli str. 1547-1557, 1577-1812, 1830-1832)

4.3.2. Na koniec lat 2011-2013 rzeczowe aktywa trwale stanowiły odpowiednio 42,3%, 45,0% i 59,2% majątku Nadleśnictwa. Największy wzrost wartości bilansowej środków trwałych nastąpił w 2012 r. z 5 899 150,49 zł (w 2011 r.) do 9 200 669,19 zł, w tym: budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej z 4 981 404,23 zł do 8 375 010,60 zł i dotyczył środków trwałych grupy 1 i 2. Przychody z nakładów na budowę środków trwałych wyniosły razem 3 738 033,82 zł i wiązały się z: [1] dobudowaniem do budynku mieszkalnego pomieszczenia kancelarii oraz przebudową budynku mieszkalnego leśniczówki w Raszowie – 339 363,38 zł; [2] przebudową, rozbudową oraz zmianą sposobu użytkowania budynku gospodarczego Nadleśnictwa – 717 083,06 zł; [3] budową budynku biurowo-socjalnego Szkołki w Krzeszowie wraz z wiatą drewnianą – 863 824,20 zł; [4] przebudową drogi leśnej w Chelmsku – 1 638 875,55 zł; [5] budową zbiornika małej retencji na Podlesiu – 174 387,63 zł; [6] zakupem masztów flagowych usadowionych przy budynku Nadleśnictwa – 4 500,00 zł.

W 2013 r. nastąpił także wzrost wartości środków trwałych w budowie z 589 723,37 zł (w 2012 r.) do 2 163 200,73 zł i wiązał się z realizowanymi 7 inwestycjami dotyczącymi przebudowy dróg leśnych w Dobromyślu, Jarkowicach i Marciszowie, instalacją gazową i wykonaniem melioracji w Szkółce Leśnej w Krzeszowie oraz przebudową leśniczówki w Raszowie.

Grunty użytkowane wieczysto nie występowały. W bilansie wyszczególniono wartość gruntów należących do Nadleśnictwa o wartości 32 951,72 zł (2011 r.) i 9 140,61 zł (2012 i 2013 r.). W 2011 r. posiadano 6 tytułów prawnych do gruntów na których znajdowały się lasy, łąki (gospodarka leśna) i grunty zabudowane (najem na cele mieszkaniowe). W 2012 r. sprzedano działkę na której znajdowały się grunty zabudowane o wartości inwentarzowej 3 811,11 zł.

W badanych latach inwestycje długoterminowe nie wystąpiły.

Wykazane w bilansie zapasy wynikały z ksiąg rachunkowych: [1] stan na koniec 2011 r. – 175 595,37 zł, w tym materiały – 40 641,57 zł (23,1%) i produkty gotowe³⁷ – 134 953,80 zł (76,9%), tj. 0,9% aktywów; [2] stan na koniec 2012 r. – 291 510,87 zł, w tym materiały – 69 326,40 zł (23,8%) i produkty gotowe – 222 184,47 zł (76,2%), tj. 1,3% aktywów; [3] stan na koniec 2013 r. – 170 029,65 zł, w tym materiały – 40 186,48 zł (23,6%) i produkty gotowe – 129 843,17 zł (76,4%), tj. 0,9% aktywów. Nie stwierdzono zapasów niepełnowartościowych, które wymagały aktualizacji wartości, za lata 2011-2012 nie stwierdzono również zapasów zbędnych, natomiast w 2013 r. stwierdzono zapasy zbędne, które zostały sprzedane (patrz pkt 4.2.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Stan należności długoterminowych (od pozostałych jednostek) wykazany w bilansach był zgodny z ewidencją księgową: [1] na koniec 2011 r. wyniosły one 7 756,93 zł, tj. 0,04% majątku Nadleśnictwa; [2] na koniec 2012 r. wyniosły 44 294,20 zł, tj. 0,2% majątku; [3] a na koniec 2013 r. wyniosły 31 143,30 zł, tj. 0,2% majątku.

Należności krótkoterminowe wykazane w bilansie były zgodne z wydrukiem kont analitycznych według kontrahenta na koniec 2011-2013 r. i wyniosły odpowiednio 1 309 428,31 zł, 1 261 920,41 zł i 905 107,99 zł. Stanowiły one odpowiednio 6,5%, 5,8% i 4,6% majątku Nadleśnictwa. Dokonywano w tych latach odpisów aktualizujących ich wartość na kwotę odpowiednio: 352 684,98 zł, 337 343,15 zł i 318 382,93 zł. Aktualizacja wartości należności z tytułu dostaw była w istotnym stopniu wystarczająca z punktu widzenia zasad ostrożnej wyceny (patrz pkt 4.2.7. niniejszego wystąpienia pokontrolnego). W ciągu lat 2011-2013 zmniejszono odpisy aktualizujące należności o odpowiednio 18 582,75 zł (4,3%), 78 531,40 zł (18,9%) i 18 960,22 zł (5,6%).

Zobowiązania długoterminowe nie wystąpiły. Zobowiązania krótkoterminowe (wobec pozostałych jednostek) wyniosły na koniec: 2011 r. – 2 349 374,29 zł, 2012 r. – 3 058 719,25 zł i 2013 r. - 3 694 796,04 zł, w tym z tytułu dostaw i usług odpowiednio: 478 368,68 zł, 820 000,02 zł i 717 100,85 zł oraz z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń odpowiednio: 598 047,46 zł, 776 787,50 zł i 623 342,54 zł. Zobowiązania krótkoterminowe stanowiły w tych latach odpowiednio 11,7%, 14,0% i 18,9% ogólnej sumy pasywów. Zobowiązania przeterminowane nie wystąpiły (patrz pkt 4.2.9. niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Nie wystąpiły zobowiązania warunkowe. Nie dokonywano zabezpieczenia na majątku Nadleśnictwa.

Kapitał (fundusz) własny wykazany w pasywach bilansu na koniec 2011 r. wynosił 16 065 569,51 zł i obejmował: kapitał zasobów LP – 10 541 961,88 zł, kapitał zasobów LP z aktualizacji wyceny – 1 084 548,70 zł oraz wynik finansowy netto (zysk) – 4 439 058,93 zł. Z kolei kapitał własny na koniec 2012 r. wynosił 16 756 596,26 zł i obejmował: kapitał zasobów LP – 14 610 297,97 zł, kapitał zasobów LP z aktualizacji wyceny – 986 344,24 zł oraz wynik finansowy netto (zysk) – 1 159 954,05 zł. Natomiast kapitał własny na koniec 2013 r. wynosił 13 778 795,57 zł i obejmował: kapitał zasobów LP – 14 407 585,82 zł, kapitał zasobów LP z aktualizacji wyceny – 986 344,24 zł oraz wynik finansowy netto (strata) – 1 615 134,49 zł. Pozycja kapitałów własnych stanowiła odpowiednio 79,8%, 77,0% i 70,4% sumy bilansowej.

Zyski i straty nadzwyczajne nie wystąpiły. Nie wystąpiły rezerwy na straty gospodarcze w toku i rezerwy związane z restrukturyzacją.

(dowód: akta kontroli str. 1359-1371, 1502-1509, 1577-1582)

³⁷ Drewno i nasiona.

4.3.3. Nadleśnictwo nie prowadziło rozrachunków z tytułu wyłączenia gruntów z produkcji leśnej. Zgodnie z Planem Kont³⁸, rozrachunki z tytułu wyłączeń gruntów leśnych z produkcji (konto 20501 „Należności z tytułu wyłączenia gruntów leśnych z produkcji”) prowadzone jest w biurze RDLP.

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie osiągnęło dochodów ze sprzedaży lasów i gruntów, o których mowa w § 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej.

(dowód: akta kontroli str. 794-798, 802-804)

Nadleśnictwo ponosiło następujące obciążenia podatkowe:

- z tytułu podatku od towarów i usług (VAT): w 2011 r. suma wpłat podatku do urzędu skarbowego wyniosła 3 597 180,00 zł, w 2012 r. – 2 720 137,00 zł, a w 2013 r. – 3 258 920,00 zł;
- z tytułu podatku dochodowym od osób prawnych (CIT)³⁹: w 2011 r. suma wpłat podatku do RDLP wyniosła 150 151,00 zł, w 2012 r. – 177 044,60 zł, a w 2013 r. – 168 382,50 zł;
- z tytułu podatku leśnego: w 2011 r. suma wpłat podatku do urzędów miast i gmin wyniosła 213 915,00 zł, w 2012 r. – 258 890,00 zł, a w 2013 r. – 258 335,00 zł;
- z tytułu podatku rolnego: w 2011 r. suma wpłat podatku do urzędów miast i gmin wyniosła 700,00 zł, w 2012 r. – 1 360,00 zł, a w 2013 r. – 2 773,00 zł;
- z tytułu podatku od nieruchomości: w 2011 r. suma wpłat podatku do urzędów miast i gmin wyniosła 34 796,00 zł, w 2012 r. – 37 206,00 zł, a w 2013 r. – 39 787,00 zł.

(dowód: akta kontroli str. 920-943)

Organ podatkowy, tj. Naczelnik Urzędu Skarbowego w Kamiennej Górze, w latach 2011-2013 nie przeprowadzał czynności sprawdzających, ani kontroli podatkowych w Nadleśnictwie. W badanym okresie nie stwierdzono przypadku złożenia przez Nadleśnictwo deklaracji podatkowych po terminie. W latach tych Nadleśnictwo składało korekty deklaracji podatkowych (PIT-8A i VAT-7) w wyniku czego zapłaciło dodatkowy podatek w łącznej wysokości 1 367,00 zł oraz należne odsetki w wysokości 19,00 zł. Odsetki w wysokości 19,00 zł dotyczyły skorygowanej deklaracji VAT-7 za marzec 2012 r. i zwiększonego zobowiązania podatkowego w wysokości 420,00 zł, w związku z korektą faktur VAT za sprzedaż nasion⁴⁰ (zapłata należności głównej i odsetek w dniu 17 sierpnia 2012 r.).

(dowód: akta kontroli str. 1386-1477)

Zatrudnienie średnioroczne w Nadleśnictwie za 2011 r. wynosiło 69 osób, w tym pracownicy Służby Leśnej⁴¹ – 45 osób, administracja poza Służbą Leśną⁴² – 15 osób,

³⁸ Załącznik nr 2 do zarządzenia Nr 87 DGLP z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia jednolitego tekstu Zasad (polityki) rachunkowości PGL LP i Planu Kont z komentarzem PGL LP ze zm.

³⁹ Nadleśnictwo nie jest podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych, podatek jest rozliczany centralnie przez DGLP.

⁴⁰ Ponieważ wydanie nasion wystąpiło w terminach wcześniejszych od daty zawarcia aneksu do umowy, który datowany był na dzień 20.06.2012 r., a wystąpił VAT należny, podjęto decyzję o skorygowaniu deklaracji za miesiące, w których wydano nasiona odbiorcy, tj. wg dat sprzedaży wykazanych na fakturach VAT – korekta.

⁴¹ Nadleśniczy, Zastępca Nadleśniczego, Inżynier Nadzoru, Główny Księgowy, Leśniczy, Podleśniczy, Starszy Strażnik Leśny, Strażnik Leśny, Specjalista SL ds. stanu posiadania, Specjalista SL ds. ochrony lasu, łowiectwa, bhp, gospodarki magazynowej, Specjalista SL ds. zagospodarowania lasu.

⁴² Specjalista ds. użytkowania lasu, Sekretarka, Starsza księgowa, Księgowy – kasjer, Specjalista ds. gospodarki drewnem i handlu, Sekretarz, Specjalista ds. budowlanych, Radca prawny, Referent ds. marketingu, Specjalista ds. pracowniczych, Referent ds. administracji i informatyki.

robotnicy stali⁴³ – 8 osób, stażyści – 1 osoba. Z kolei w 2012 r. zatrudnienie średnioroczne wynosiło 68 osób, w tym pracownicy Służby Leśnej – 44 osoby, administracja – 15 osób, robotnicy stali – 8 osób, stażyści – 1 osoba. Natomiast w 2013 r. zatrudnienie średnioroczne wynosiło 70 osób, w tym: pracownicy Służby Leśnej – 44 osoby, administracja – 16 osób, robotnicy stali – 9 osób, stażyści – 1 osoba. Dane dotyczące wysokości wynagrodzeń przedstawiono w pkt 2.5. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Nadleśnictwo stosowało inne świadczenia materialne i niematerialne na rzecz pracowników. Ich wartość, która została zaliczona w koszty działalności wyniosła w 2011 r. – 842 692,09 zł, w 2012 r. – 878 220,02 zł, a w 2013 r. – 997 475,14 zł i dotyczyła kosztów utrzymania mieszkań służbowych wraz z amortyzacją, czynszu mieszkań służbowych, telefonów komórkowych (abonament), ryczałtu benzynowego, szkoleń pracowniczych, dofinansowania drużyn sportowych, imprez integracyjnych, umundurowania, ekwiwalentu za drewno i pranie odzieży, napoi, środków higieny osobistej, obuwia i odzieży ochronnej, szczepień ochronnych, badań lekarskich i sanatoriów. Wartość pozapłacowych świadczeń zaliczonych w ciężar ZFŚS w 2011 r. wyniosła 66 344,27 zł, w 2012 r. – 53 121,41 zł, a w 2013 r. – 50 335,83 zł i dotyczyła paczek mikołajowych, dofinansowania wypoczynku rodzinnego i wyjazdów kolonijnych. Natomiast wartość tych świadczeń zaliczona w ciężar rozrachunków w 2011 r. wyniosła 139 500,00 zł, w 2012 r. – 73 400,00 zł, a w 2013 r. – 92 000,00 zł i dotyczyła pożyczek na zakup samochodu do celów służbowych i pożyczek na remont lub budowę domu. Największą wartość stanowiły: ryczał benzynowy (w 2013 r. – 386 908,25 zł), koszt utrzymania mieszkań służbowych (w 2013 r. – 159 831,19 zł), wypłacone ekwiwalenty za drewno i pranie odzieży (w 2013 r. – 148 050,89 zł) oraz umundurowanie (w 2013 r. – 91 588,75 zł). Stosowane świadczenia pozapłacowe ogółem stanowiły w 2011 r. – 19,6% wypłaconych ogółem, w 2012 r. – 17,5%, a w 2013 r. – 18,9%.

(dowód: akta kontroli str. 119-121, 1149-1153)

W 2011 r.: [1] przychody i koszty działalności administracyjnej wyniosły po 6,00 zł, tj. wynik na tej działalności – 0,00 zł; [2] przychody działalności podstawowej 29 050 138,62 zł, a koszty 16 500 568,52 zł, tj. wynik na działalności podstawowej +12 549 570,10 zł; [3] przychody działalności ubocznej 7 858,73 zł, koszty 3 104,05 zł, tj. wynik na działalności ubocznej +4 754,68 zł; [4] przychody działalności dodatkowej 31 877,52 zł, a koszty 9 991,99 zł, tj. wynik na działalności dodatkowej +21 885,53 zł; [5] przychody działalności socjalno-bytowej 26 521,53 zł, a koszty 59 946,80 zł, tj. wynik na działalności socjalno-bytowej (-)33 425,27 zł. Koszty ogólnego zarządu wynosiły 8 757 013,09 zł.

W 2012 r.: [1] przychody i koszty działalności administracyjnej wyniosły po 6,00 zł, tj. wynik na tej działalności – 0,00 zł; [2] przychody działalności podstawowej 28 762 294,67 zł, a koszty 18 873 452,34 zł, tj. wynik na działalności podstawowej +9 888 842,33 zł; [3] przychody działalności ubocznej 15 027,33 zł, koszty 5 882,56 zł, tj. wynik na działalności ubocznej +9 144,77 zł; [4] przychody działalności dodatkowej 1 882,65 zł, a koszty 4 737,44 zł, tj. wynik na działalności dodatkowej (-2 854,79 zł); [5] przychody działalności socjalno-bytowej 19 180,96 zł, a koszty 47 908,13 zł, tj. wynik na działalności socjalno-bytowej (-)28 727,17 zł. Koszty ogólnego zarządu wynosiły 9 344 896,56 zł.

W 2013 r.: [1] przychody i koszty działalności administracyjnej wyniosły po 208,20 zł, tj. wynik na tej działalności – 0,00 zł; [2] przychody działalności podstawowej 27 756 750,53 zł, a koszty 19 817 894,88 zł, tj. wynik na działalności podstawowej

⁴³ Kierowca samochodu ciężarowego do 3,5 t., Konserwator, Robotnik obsługi – dozorca, Robotnik obsługi – sprzątaczką, Operator sprzętu ciężkiego – kierowca samochodu ciężarowego do 3,5 t., Operator sprzętu ciężkiego.

+7 938 855,65 zł; [3] przychody działalności ubocznej 15 482,52 zł, koszty 4 108,12 zł, tj. wynik na działalności ubocznej +11 374,40 zł; [4] przychody działalności dodatkowej 6 376,72 zł, a koszty 10 263,57 zł, tj. wynik na działalności dodatkowej (-)3 886,85 zł; [5] przychody działalności socjalno-bytowej 18 340,35 zł, a koszty 38 758,49 zł, tj. wynik na działalności socjalno-bytowej (-)20 418,14 zł. Koszty ogólnego zarządu wynosiły 9 723 064,41 zł.

Przychody z działalności ubocznej za lata 2011-2013 oraz przychody z działalności dodatkowej za 2011 r. nie były niższe, niż koszty poniesione na ich prowadzenie, o czym mowa w § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej. Na przychodach z działalności dodatkowej za lata 2012-2013 osiągnięto stratę.

Nadleśnictwo uzyskiwało przychody, wg źródeł przychodów, o których mowa w § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej, w następującej wysokości: [1] w 2011 r. ze sprzedaży: a) drewna 28 964 881,15 zł; sadzonek 62 757,02 zł; choinek i stroiszu 510,00 zł; b) produktów gospodarki łowieckiej 7 348,73 zł, w tym z wydzierżawiania obwodów łowieckich 3 104,05 zł; c) materiałów 2 437,13 zł; d) przychody finansowe (odsetki) 488 605,25 zł; e) usług transportowych 3 212,56 zł; f) gospodarki mieszkaniowej 25 354,86 zł; g) dzierżawy gruntów 345 503,22 zł; dzierżawy i najmu środków trwałych 8 563,02 zł; [2] w 2012 r. ze sprzedaży: a) drewna 28 667 988,84 zł; szyszek i nasion 8 165,70 zł, sadzonek 83 305,66 zł; choinek i stroiszu 2 510,00 zł; b) produktów gospodarki łowieckiej 12 517,33 zł, w tym z wydzierżawiania obwodów łowieckich 5 084,56 zł; c) materiałów 3 934,99 zł; d) przychody finansowe (odsetki) 594 558,58 zł; e) usług transportowych 1 882,65 zł; f) gospodarki mieszkaniowej 19 069,85 zł; g) dzierżawy gruntów 256 196,11 zł; dzierżawy i najmu środków trwałych 7 206,00 zł; [3] w 2013 r. ze sprzedaży: a) drewna 27 650 860,33 zł; szyszek i nasion 5 108,13 zł, sadzonek 97 673,48 zł; choinek i stroiszu 940,00 zł; b) produktów gospodarki łowieckiej 14 542,52 zł, w tym z wydzierżawiania obwodów łowieckich 4 108,72 zł; c) materiałów 2 779,21 zł; d) przychody finansowe (odsetki) 316 486,78 zł; e) usług transportowych 6 376,72 zł; f) gospodarki mieszkaniowej 17 895,90 zł; g) dzierżawy gruntów 266 733,02 zł; dzierżawy i najmu środków trwałych 8 928,64 zł.

(dowód: akta kontroli str. 1510-1546)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w zakresie sytuacji majątkowo-finansowej stwierdzono nieprawidłowości.

1. Nadleśnictwo odstąpiło od wyegzekwowania naliczonej kary umownej w wysokości 6 928,35 zł (nota księgową nr 31/2011 z dnia 10 sierpnia 2011 r.) od kontrahenta w oparciu o § 9 umowy kupna-sprzedaży drewna nr S1000035 pomimo, że nie wystąpiły przesłanki, o których mowa w tym paragrafie umowy. Zgodnie bowiem z przywołanym wyżej § 9 cyt. umowy: „W razie niemożności wykonania umowy w całości lub w części z powodu siły wyższej, za którą uważa się zdarzenie, które w chwili zawarcia umowy nie mogły być przez strony przewidziane i zostały spowodowane przez okoliczności od nich niezależne, każda ze stron zwolniona jest z obowiązku wykonania umowy w całości lub tej części, jeśli niezwłocznie powiadomi drugą stronę o zaistniałej okoliczności. W tym przypadku nie powstają roszczenia odszkodowawcze”. W przedmiotowym sytuacji, kontrahent nie zawiadomił jednak niezwłocznie Nadleśnictwa o niemożności wykonania umowy. Nadleśnictwo nie miało takiej wiedzy, gdyż w dniu 10 sierpnia 2011 r. wystawiło notę księgową, wyliczoną stosownie do § 2 ust. 7 ww. umowy. Kontrahent pismem z dnia 16 sierpnia 2011 r. (dopiero po odbiorze noty księgowej) zwrócił się z prośbą o odstąpienie od kary umownej uzasadniając to pobytem w szpitalu w dniach od 17 kwietnia 2011 r. do 20 maja 2011 r. (umowa była zawarta na okres od 1 stycznia 2011 r. do 31 lipca 2011 r.).

Zawiadomienie Nadleśnictwa nastąpiło zatem po upływie 3 miesięcy od zakończenia hospitalizacji. Wobec powyższego nie wystąpiły łącznie przesłanki, o których mowa w § 9 cyt. umowy, gdyż odstąpienie od umowy z powodu siły wyższej było możliwe pod warunkiem niezwłocznego powiadomienia drugiej strony o zaistniałej okoliczności. Pomimo zakończonej hospitalizacji w dniu 11 maja 2011 r. umowa obowiązywała jeszcze niemal 2 miesiące, tj. do dnia 31 lipca 2011 r. i w tym czasie kontrahent nie powiadomił Nadleśnictwa o niemożności wykonania tej umowy. Zgodnie ze Słownikiem języka polskiego – niezwłocznie, to bez zbędnej zwłoki, czyli bez zbędnych czynności i przeszkód lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej dokonanie czynności. Jak wyjaśnił Nadleśniczy, Nadleśnictwo wiedziało o chorobie kontrahenta w miesiącu maju i czerwcu 2011 r., gdyż w tym czasie prowadziło rozmowy telefoniczne w sprawie odbioru drewna, co potwierdzało oświadczenie pracownika Działu Marketingu złożone dla celów kontroli. Dalej wyjaśnił, że w umowie brak jest zapisu w jakiej formie każda ze stron ma niezwłocznie powiadomić drugą stronę o niemożności wykonania umowy, więc uznano, że powiadomienie telefoniczne zostało złożone zgodnie z umową. NIK zauważa jednak, że w złożonym oświadczeniu dla celów kontroli dokumentującym przeprowadzone rozmowy telefoniczne nie ma mowy o odstąpieniu od umowy, a jest mowa o jej dalszej realizacji, czego konsekwencją jest wniosek małżonki kontrahenta z dnia 28 czerwca 2011 r. o przedłużenie tej umowy do 31 lipca 2011 r., na co Pan Nadleśniczy wyraził zgodę.

(dowód: akta kontroli str. 1058-1059, 1065-1072, 1139-1145)

2. Nadleśnictwo w latach 2011-2013 (październik) nieprawidłowo, bo wbrew zapisom Planu Kont, rozrachunki z tytułu amortyzacji scentralizowanej ewidencjonowało na koncie 2458 „Pozostałe rozrachunki wewnątrzbranżowe”, zamiast na koncie 2652 „Rozliczenie amortyzacji scentralizowanej”. Zgodnie bowiem z komentarzem do Planu Kont, konto 265 służy do ewidencji naliczanej amortyzacji, a konto 2458 do rozrachunków wewnątrzbranżowych z tytułu pożyczek i z tytułu ZFŚS. Zgodnie z § 17 ust. 4 Regulaminu organizacyjnego Nadleśnictwa, główny księgowy zapewnia bieżącą, pełną i poprawną ewidencję zdarzeń gospodarczo-finansowych, stosownie do rozstrzygnięć w planie kont. Główny Księgowy wyjaśniła, że Nadleśnictwo pomyłkowo - z uwagi na mylną interpretację - księgowoło rozliczenie amortyzacji na koncie rozrachunków wewnątrzbranżowych uważając, że konto 2652 jest ewidencjonowane w RDLP. Ponadto, w trakcie kontroli NIK, Nadleśnictwo w związku z błędnymi księgowaniami amortyzacji scentralizowanej sporządziło w dniu 6 sierpnia 2014r. dokument polecenie księgowania – PK nr 614/2014, który pod tą samą datą wprowadzono do SILP, w oparciu o przebieg księgowania przy centralizowaniu amortyzacji, uzyskany kontrolnie z DGLP. Stwierdzono bowiem, że obroty na kontach 2651 i 2652 są prawidłowe, natomiast występuje różnica księgowania dotycząca kapitału zasobów LP, ponieważ księgowano amortyzację scentralizowaną na koncie Wn 800202. Nadto, Nadleśnictwo wartość całej scentralizowanej amortyzacji ujmowało na koncie Ma 800113, a powinno wykazywać tylko wartość amortyzacji pozostającej w jednostce. Wobec powyższego dokonano księgowania sprostowującego na koncie 800* na kwotę 196 700,00 zł, które dotyczyło okresu styczeń – czerwiec 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 17, 778, 786-788, 856-867, 1478-1482)

3. Nieprawidłowo zaksięgowano na koncie 76118 „Koszty likwidacji środków trwałych – zużytych” wartość początkową i umorzenie, w związku ze sprzedażą pompy zanurzeniowej z dnia 31 grudnia 2011 r. na kwotę 527,89 zł. Operacja ta, zgodnie z zapisami Planu kont winna być zaksięgowana na koncie 76101

„Koszty sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych”. Wykaz sald na koncie analitycznym 76101 wykazywał niezgodność z księgą środków trwałych zlikwidowanych w 2012 r. Jak wyjaśniła Główny Księgowy, księgowanie takie nastąpiło przez pomyłkę, gdyż sprzedaż środka trwałego nastąpiła na podstawie protokołu sprzedaży z dnia 31 grudnia 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 970-973)

4. Nadleśnictwo w latach 2011-2013 nieprawidłowo ewidencjonowało koszty działalności dodatkowej, gdyż mylnie księgowano na koncie 534 „Gospodarka łąkowo-rolna” (MPK 55 podatku rolnego) w łącznej kwocie 4 739,17 zł, w tym w 2011 r. – 674,00 zł, w 2012 r. – 1 327,77 zł, a w 2013 r. – 2 737,40 zł. Ponieważ Specjalista SL ds. stanu posiadania lasu wykazał do opodatkowania grunty rolne bez zaznaczenia, że nie prowadzi się na nich gospodarki rolnej, to pracownica działu Księgowości nie konsultując tego z nim odniosła wartość podatku w koszty działalności łąkowo-rolnej. Tymczasem zgodnie z Planem Kont, podatek rolny w wypadku nie prowadzenia gospodarki rolnej winien odnoszony być w koszty działalności administracyjnej – 503 „Pozostałe koszty administracyjne” (MPK 139). Powyższe miało wpływ na wynik na działalności dodatkowej, gdzie za lata 2012-2013 wykazano stratę. Specjalista SL ds. stanu posiadania lasu wyjaśnił, że w Nadleśnictwie, w okresie podlegającym kontroli, na gruntach rolnych, za które podatek rolny był opłacany nie była prowadzona gospodarka łąkowo-rolna, a w sporządzanych wykazach gruntów służących do naliczenia podatku rolnego nie umieszczał informacji o nie prowadzeniu przez nadleśnictwo gospodarki łąkowo-rolnej. Nadleśniczy poinformował nadto, że zwrócono uwagę obu pracownikom prowadzącym te sprawy, aby prawidłowo wykazywali i ewidencjonowali naliczony podatek.

(dowód: akta kontroli str. 1510-1514, 1816-1821)

5. Analiza księgowania na koncie 22330634 w 2012 r. wykazała, że na koncie tym Nadleśnictwo nie zaewidencjonowało osobno naliczonych i przekazanych odsetek. Odsetki w kwocie 19,00 zł zostały zaksięgowane po stronie Wn z należnym podatkiem na łączną kwotę 439,00 zł, jako przelew z tytułu VAT na rzecz urzędu skarbowego. Brak było natomiast osobnego księgowania odsetek po stronie Ma i zaksięgowania ich na odsetki budżetowe konta 751. Odsetki te przez pomyłkę zostały rozliczone jako VAT nie podlegający zwrotowi. Przelew został sporządzony łącznie z podatkiem, wobec czego osoba dekretująca wyciągi bankowe również nie zauważyła błędu. Jednakże kwota odsetek jako koszty uzyskania przychodu w podatku dochodowym od osób prawnych nie spowodowała powstania zobowiązania podatkowego. Zgodnie z § 17 ust. 4 Regulaminu organizacyjnego Nadleśnictwa, główny księgowy realizuje, nadzoruje, koordynuje i odpowiada za prowadzenie całokształtu spraw związanych z obsługą finansową Nadleśnictwa. Nadleśniczy poinformował, że w celu uniknięcia w przyszłości podobnych nieprawidłowości zwrócono uwagę pracownikom Działu Księgowości, aby osobno ewidencjonowali kwoty na koncie rozrachunkowym, jak i sporządzali osobno przelewy na odsetki.

(dowód: akta kontroli str. 1822-1829)

6. W przypadku kary umownej powstałej w lutym 2013 r., w wysokości 344,20 zł, Nadleśnictwo w stosunku do kontrahenta wystosowało wezwanie do zapłaty w dniu 20 czerwca 2013 r. i do końca lipca 2014 r., tj. przez ponad rok, nie podejmowało udokumentowanych czynności windykacyjnych w tej sprawie. Jak wyjaśniła Starsza Księgowa Nadleśnictwa, przez pomyłkę nie podejmowano żadnych działań w powyższej sprawie, gdyż omyłkowo na pomocniczym zestawieniu kar prowadzonym odręcznie zaznaczyła, że kolejne wezwanie wysłała, podczas gdy taki fakt nie miał miejsca. Jednocześnie poinformowała, że

niezwłocznie wystawi wezwanie do zapłaty, a przy braku wpłaty sprawa zostanie skierowana na drogę sądową.

(dowód: akta kontroli str. 1058, 1146-1148)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Nadleśnictwo nie uwzględniło wartości gruntów Skarbu Państwa w księgach rachunkowych oraz sprawozdaniach finansowych (bilansach) sporządzonych na dzień 31 grudnia lat 2011-2013. Zgodnie z art. 4 ust. 3 *ustawy o lasach*, Lasy Państwowe w ramach sprawowanego zarządu prowadzą gospodarkę leśną, gospodarują gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także prowadzą ewidencję majątku Skarbu Państwa oraz ustalają jego wartość. Przepisy § 8 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej, zobowiązują jednostki organizacyjne Lasów Państwowych do prowadzenia ewidencji ilościowej i wartościowej powierzonego w zarząd mienia Skarbu Państwa. Nadleśnictwo, jako jednostka organizacyjna Lasów Państwowych, zobowiązane jest do stosowania przepisów w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości, na podstawie § 25 ww. rozporządzenia. Nadleśnictwo tylko w niewielkim zakresie uwzględniło w ewidencji księgowej wartość powierzonego mu w zarządzanie mienia Skarbu Państwa. W księgach rachunkowych wykazywano jedynie powierzchnię ok. 3,5 ha, w tym lasów – ok. 3,0 ha o wartości ok. 30 tys. zł, podczas gdy, zarządzano gruntami o powierzchni ok. 16,1 tys. ha, w tym lasy – ok. 15,8 tys. ha o wartości ok. 744 mln zł. Z powyższego wynika, że księgi rachunkowe Nadleśnictwa nie przedstawiały w sposób rzetelny i jasny jego sytuacji majątkowej, stosownie do wymogów art. 4 ust. 1 *ustawy o rachunkowości* oraz, że nie były wycenione w pełni aktywa Nadleśnictwa (art. 4 ust. 3 *ustawy o lasach*). Niepełne wykazanie stanu aktywów w sprawozdaniu finansowym (bilansie) stanowi również naruszenie art. 46 ust. 1 *ustawy o rachunkowości*. Uwzględniając dane zawarte w SILP można zatem przyjąć, że w ewidencji księgowej oraz w sprawozdaniach finansowych, Nadleśnictwo nie wykazało mienia Skarbu Państwa o przybliżonej wartości: za 2011 r. – ok. 806,8 mln zł, za 2012 r. – ok. 808,7 mln zł, a za 2013 r. – ok. 744,1 mln zł. Nadleśniczy podał w wyjaśnieniach, że ewidencja wartości majątku Skarbu Państwa prowadzona jest w Nadleśnictwie na podstawie zarządzenia DGLP wydanego dla wszystkich jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, ewidencja ta jest prowadzona w SILP i jest ujęta w księgach rachunkowych pozabilansowo w podsystemie LAS. Wskazał, że według obowiązującego Planu Kont, który jest również wprowadzony przez DGLP jednolicie dla wszystkich jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, brak jest wskazania do ujęcia gruntów Skarbu Państwa będących w zarządzie Lasów Państwowych na koncie bilansowym lub pozabilansowym, dlatego też Nadleśnictwo prowadząc księgi rachunkowe, opierając się na obowiązującym Planie Kont nie może ewidencjonować inaczej majątku, niż wszystkie jednostki Lasów Państwowych. Nadmieniał nadto, że w związku z powyższym zwróci się drogą służbową do RDLP celem przesłania sprawy do rozpatrzenia przez DGLP. NIK zwraca przy tym jednak uwagę, że regulacje wewnętrzne wydawane przez DGLP nie mogą być sprzeczne z prawem powszechnie obowiązującym. Należy tu mieć także na uwadze, że zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 12 *ustawy o rachunkowości*, przez aktywa, rozumie się kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Grunty zalesione, na którym jest posadawiony las niewątpliwie przynoszą korzyści ekonomiczne w postaci osiągniętych przychodów ze sprzedaży drewna.

(dowód: akta kontroli str. 944-960, 980-982)

2. Sytuacja majątkowo-finansowa Nadleśnictwa w badanym okresie uległa pogorszeniu, gdyż w szczególności: [1] stopniowemu pogorszeniu ulegał wynik finansowy łącznie o 6 054 193,42 zł (w 2013 wystąpiła strata (-)1 615 134,49 zł); [2] przychody ze sprzedaży zmalały o 4,5% (spadek o 1 318 902,00 zł); [3] koszty sprzedaży wzrosły o 16,6% (wzrost o 3 297 293,45 zł); [4] koszty rodzajowe wzrosły łącznie o 4 410 012,56 zł, tj. 17,1%; [5] zestawienie zmian w kapitale własnym za 2011 r. wykazało wzrost kapitału własnego o kwotę 2894 735,23 zł, a za 2013 r. wykazało zmniejszenie kapitału własnego o kwotę 2 977 800,96 zł; [6] rachunek przepływów pieniężnych za rok 2011 wykazał zmniejszenie stanu środków pieniężnych netto o kwotę 55 029,34 zł, a w 2013 r. o kwotę 3 561 328,82 zł; [7] wzrost zobowiązań i rezerw na zobowiązania łącznie o 1 726 562,36 zł; [8] wskaźniki rentowności uległy w badanym okresie pogorszeniu, tj. rentowność kapitału własnego pogorszyła się o 39,3%, rentowność kapitałów całkowitych pogorszyła się o 30,3%, rentowność majątku pogorszyła się o 30,2%, rentowność netto sprzedaży pogorszyła się o 21,0%, rentowność na sprzedaży pogorszyła się o 19,5%; [9] wskaźniki zadłużenia wzrastały, tj. wskaźnik zadłużenia kapitału własnego uległ pogorszeniu o 16,7%, wskaźnik ogólnego zadłużenia uległ pogorszeniu o 9,4%; [10] wskaźnik płynności II stopnia ulegał obniżeniu, ale w 2013 r. wynosił 2,1, a pozytywny wskaźnik jest wielkości 1; [11] szybkość obrotu zobowiązań wykazała pogorszenie o 18,8 dni, a obrotu zobowiązań z tytułu dostaw, robót i usług o 3,4 dni. Wyniki badania sprawozdań finansowych za lata 2011-2013 oraz analizy kluczowych wskaźników nie wykazują, aby istniało zagrożenie dla możliwości kontynuowania działalności gospodarczej przez Nadleśnictwo, jednakże zauważalnym jest systematyczne i stopniowe pogorszenie sytuacji majątkowo-finansowej, na którą znaczny wpływ miały zdarzenia losowe, tj. anomalia pogodowa, załamanie cen rynkowych drewna i rynków finansowych.

(dowód: akta kontroli str. 1483-1501)

3. Wartość sprzedaży wyrobów i usług do jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych (261,8 tys. zł), jak i wartość zakupów od tych jednostek (2 438,6 tys. zł) nie była wyodrębniana w sprawozdaniach finansowych Nadleśnictwa za lata 2011-2013. Jak wyjaśnił Nadleśniczy powodem nie ujmowania tych transakcji były zapisy art. 51 *ustawy o rachunkowości*. Wskazał także, że w Polityce rachunkowości i Planie Kont brak jest wskazania ewidencjonowania sprzedaży i zakupów dla jednostek Lasów Państwowych na osobnym koncie lub prowadzenia osobnej ewidencji dla tych celów. Jednakże wskazany art. 51 ust. 1 stanowi, że jednostka, w skład której wchodzi jednostki organizacyjne sporządzające samodzielne sprawozdania finansowe, sporządza łączne sprawozdanie finansowe, będące sumą sprawozdania finansowego jednostki i wszystkich jej oddziałów (zakładów), wyłączając odpowiednio: wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze; przychody i koszty z tytułu operacji dokonywanych między jednostką a jej oddziałami (zakładami) lub między jej oddziałami (zakładami); wynik finansowy operacji gospodarczych dokonywanych wewnątrz jednostki, zawarty w aktywach jednostki lub jej oddziałów (zakładów). Wskazany przepis dotyczy DGLP, która sporządza sprawozdanie łączne, ale nie Nadleśnictwa, które sporządza własne sprawozdanie jednostkowe, które następnie podlega łączeniu i nie posiada w swojej strukturze tzw. oddziałów samobilansujących. Nadleśnictwo zatem winno dla celów przejrzystości i kompletności sprawozdania finansowego wyodrębnić sprzedaż wyrobów i usług do jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, a na podstawie pojedynczych sprawozdań finansowych jednostka macierzysta (DGLP) łączy sprawozdania finansowe poprzez: zsumowanie wszystkich pozycji poszczególnych części

sprawozdań finansowych i wyłączenie określonych pozycji z łącznego sprawozdania w celu uniknięcia dublowania pozycji sprawozdań, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o rachunkowości.

(dowód: akta kontroli str. 984, 1138)

4. Według rachunku zysków i strat, Nadleśnictwo w latach 2012-2013 osiągnęło stratę na działalności dodatkowej, tj. przychody z tej działalności były niższe niż koszty poniesione na ich prowadzenie, co było wbrew § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej. NIK zwraca uwagę, że strata ta mogłaby mieć częściowe pokrycie w uzyskanej dotacji – płatności bezpośredniej do gruntów rolnych, której przychód ewidencjonowany jest na koncie 760161, natomiast koszty na koncie 534 „Gospodarka łąkowo-rolna”. Jednakże w 2012 r. dotacja nie wpłynęła do Nadleśnictwa, dopiero w 2013 r. w obrotach konta odnotowano wpływ dotacji za 2012 r. w kwocie 3 806,71 zł i za 2013 r. w kwocie 4 317,56 zł. Naddo, gdyby nie mylne księgowanie podatku rolnego za lata 2012-2013 w wysokości odpowiednio 1 327,77 zł i 2 737,40 zł, które odniesiono w koszty działalności łąkowo-rolnej, a powinny być w koszty działalności administracyjnej można byłoby przyjąć, że straty na tej działalności nie poniesiono.

(dowód: akta kontroli str. 1510-1514)

5. Pomimo, że Nadleśnictwo złożyło do DGLP, za pośrednictwem DRDLP, w latach 2004-2005 dwa wnioski o umorzenie z urzędu należności za drewno, powstałych w I kwartale 2001 r. w łącznej wysokości 279 916,72 zł, zgodnie z wymogami zarządzenia Nr 38 DGLP z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie zasad udzielania ulg w spłacie należności pieniężnych PGL LP oraz umarzenia takich należności (ze zm.), to DGLP właściwy do umorzenia tych należności do zakończenia kontroli NIK nie umorzył tych należności i nadal pozostają one w ewidencji należności przeterminowanych Nadleśnictwa. W opisywanej sytuacji majątek upadłych uległ likwidacji, postępowania upadłościowe zakończono i dłużnicy zostali wykreśleni z KRS, nie ma zatem prawnych możliwości odzyskania tych wierzytelności, gdyż po wykreśleniu tych spółek z KRS odpowiedzialność z tytułu należności nie przeszła z mocy prawa na osoby trzecie. Spełnione zostały tym samym przesłanki, o jakich mowa w § 3 ww. zarządzenia do ich umorzenia. DGLP [...] ⁴⁴ poinformował, że sprawy te były wyjaśniane oraz analizowane do 2009 r. i wystąpiły niezgodności danych w systemie Dłużnik oraz Portalu Przychody dla obu dłużników, wskazujące na brak możliwości podjęcia decyzji o umorzeniu. Wskazał także, że DGLP jest uprawniony do umorzenia powyższych należności, jednak w przypadku wątpliwości nie ma takiego obowiązku. Jednocześnie nadmienił, że obecnie prowadzone są prace nad nowelizacją tego zarządzenia, która będzie brała pod uwagę zakończone postępowanie upadłościowe dłużników i wykreślenie ich z rejestru KRS w celu ich wyłączenia z ewidencji należności przeterminowanych.

(dowód: akta kontroli str. 1105-1137)

6. NIK zwraca uwagę, iż mimo podejmowania przez Nadleśnictwo działań, nie wyegzekwowano od trzech dłużników odsetek od należności przeterminowanych z tytułu czynszów z lat 2011-2013, które wynosiły łącznie 3 704,80 zł. Odsetki te były wprawdzie naliczane przez Nadleśnictwo na koniec każdego roku, jednak w związku z nieregulowaniem przez dłużników w trakcie tych lat należności za czynsz, ich kwota sukcesywnie wzrastała.

(dowód: akta kontroli str. 1074-1076, 1081-1085)

⁴⁴ Tajemnica ustawowo chroniona. Wyłączono dane osobowe na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6.09.2001 r. o dostępie informacji publicznej (Dz.U. nr 112, poz. 1198 ze zm.).

5. Realizacja wniosków pokontrolnych z wcześniejszych kontroli NIK

Opis stanu
faktycznego

NIK przeprowadziła w okresie od 19 grudnia 2006 r. do 28 lutego 2007 r. kontrolę Nadleśnictwa w zakresie realizacji wybranych dziedzin działalności w latach 2003-2006, a w zakresie robót w ciągu drogi leśnej w leśnictwie Podlesie od 2000 r. W wyniku tej kontroli w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 31 maja 2007 r. sformułowano 11 wniosków pokontrolnych. Wszystkie wnioski z wyjątkiem jednego zostały zrealizowane. W przypadku wniosku pokontrolnego nr 3 *Egzekwowanie od leśniczych obowiązku cechowania w wyznaczonych oddziałach pni po ściętych drzewach, stosownie do zarządzenia Nadleśniczego Nr 3 z dnia 4 kwietnia 2005 r.* – Nadleśniczy poinformował NIK o odstąpieniu od realizacji przedmiotowego wniosku z powodu zniesienia obowiązku cechowania pni, który zastąpiono poleceniem służbom terenowym (leśniczym i podleśniczym) dokonywania systematycznych obserwacji i lustracji drzewostanów pod kątem szkodnictwa leśnego, w tym miejsc szczególnie narażonych na kradzieże drewna) i kwartalnego raportowania z podjętych czynności obserwacyjno-patrolowych.

Nadto, w miesiącu październiku 2007 r., upoważnieni pracownicy RDLP przeprowadzili kontrolę doraźną w Nadleśnictwie w celu sprawdzenia sposobu realizacji ww. wniosków pokontrolnych NIK. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 140-199, 210-211)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w zakresie realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych po poprzedniej kontroli NIK, a także rzetelności udzielenia odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne NIK, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Pomimo, że Nadleśniczy pismem z dnia 26 lutego 2013 r., w związku z obowiązkiem ochrony lasu przed szkodnictwem, zobowiązał wszystkich leśniczych do systematycznego, kwartalnego składania notatek służbowych z podjętych czynności obserwacyjno-patrolowych powierzchni leśnych pod kątem kradzieży drewna, nie monitorował i nie egzekwował od leśniczych wypełnianie tego obowiązku. Analiza sprawozdawczości z tego tytułu w 2013 r. wykazała bowiem, że 11 z 17 leśniczych nie składało na bieżąco wymaganej dokumentacji, gdyż brakowało 23,5% wymaganych notatek służbowych z podjętych czynności obserwacyjno-patrolowych. Składane przez leśniczych meldunki trafiały do Straży Leśnej, która nie dokonywała ich sprawdzenia pod względem kompletności. NIK zwraca uwagę, że zgodnie z § 5 zarządzenia Nr 17 DGLP z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego zarządzenia Nr 52 z dnia 9 września 2004 r. w sprawie ochrony lasów przed szkodnictwem leśnym (znak: GS-2505-12/04), obowiązkiem nadleśniczego jest odpowiednie zorganizowanie ochrony mienia i zwalczania szkodnictwa leśnego oraz koordynowanie, a także egzekwowanie właściwego podziału obowiązków w tym zakresie pomiędzy leśniczych i Straż Leśną w celu osiągnięcia skutecznej ochrony lasu przed szkodnictwem. Nadleśniczy w trakcie kontroli zobowiązał Komendanta Posterunku Straży Leśnej do nadzoru nad realizacją ww. obowiązku i przedkładania kwartalnych informacji o jego realizacji, a leśniczych pisemnie pouczył o realizacji nałożonego obowiązku.

2. Analiza sprawozdawczości LPIR-7 dotyczącej ochrony lasu i zwalczania szkodnictwa leśnego za lata 2011-2013 wykazała łącznie 30 przypadków kradzieży drewna o masie 48,164 m³, w tym 20 drewna wyrobionego, a 10 z pnia, o łącznej wartości 8,7 tys. zł, w tym wartości drzewa z pnia – 1,1 tys. zł.

Widoczna jest tendencja spadku przypadków kradzieży drewna z 13 w 2011 r. do 9 w 2013 r., spadku masy kradzionego drewna z 23,637 m³ w 2011 r. do 10,355 m³, a co za tym idzie i wartości skradzionego drewna z 3,7 tys. zł w 2011 r. do 1,9 tys. zł w 2013 r. Łącznie wykryto 12 sprawców (skuteczność na poziomie 40%), ze spraw przekazanych do sądów 8 zostało zakończonych prawomocnymi wyrokami, w których zasądzono 2,6 tys. zł. NIK zdając sobie sprawę z trudności związanych z wykrywaniem sprawców kradzieży drewna, zwraca jednak uwagę, że 60% z nich nie zostaje ujawnionych, co powoduje wymierne straty w mieniu Skarbu Państwa. Nadto należy mieć na uwadze, że zaewidencjonowane kwoty dotyczące kradzieży drewna należą do grupy należności trudnych do odzyskania.

(dowód: akta kontroli str. 200-209, 318-319)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację wniosków pokontrolnych z poprzedniej kontroli NIK. Sformułowane w tym obszarze uwagi nie miały zasadniczego i negatywnego wpływu na ich realizację.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 *ustawy o NIK*, wnosi o:

1. Przestrzeganie i egzekwowanie warunków zawieranych umów sprzedaży drewna z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi, w szczególności odnoszących się do harmonogramów realizacji sprzedaży, realizacji umów po okresie ich obowiązywania oraz aneksowania umów w przypadku zmian w ilościowych sortymentach drewna.
2. Odstępowanie od wymierzania kar umownych wyłącznie w przypadkach wystąpienia przesłanek przewidzianych na tę okoliczność w umowach sprzedaży drewna, w szczególności dotyczących warunków niemożności wykonania umowy.
3. Wylimitowanie nieprawidłowości w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych, m.in. poprzez zwiększenie nadzoru nad pracownikami biorącymi udział w tych postępowaniach.
4. Prawidłowe ujmowanie w księgach rachunkowych Nadleśnictwa, zgodnie z Planem Kont, kosztów sprzedaży środków trwałych i scentralizowanej amortyzacji, a także kosztów działalności dodatkowej oraz odsetek budżetowych.
5. Podejmowanie czynności windykacyjnych bez zbędnej zwłoki względem niezapłaconych należności.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 22 grudnia 2014 r.

Kontroler:
Marcin Kaliński
Specjalista kontroli państwowej

.....

Podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
z up. Ziemowit Florkowski
Wicedyrektor

.....

Podpis